

SLOVENSKI vestnik

Letnik XX.

Celovec, petek, 23. julij 1965

Štev. 30 (1208)

„Svoboda je žlahten sad borbe in trpljenja“

Srečanje slovenskih izseljencev ob 20-letnici povratka iz taborišč

Zadnje nedeljo se je v Bilčovsu zbralo lepo število slovenskih izseljencev — članov izseljeniških družin ter njihovih prijateljev in znancev — na občnem zboru Zveze slovenskih izseljencev in družabnem srečanju, ki je veljalo 20-letnici povratka iz taborišč. Na občnem zboru, ki je bil v dvorani Miklavževe gostilne, so se izseljenci spomnili svojih umrlih sotrpinov, izvolili nov odbor svoje zveze ter mu začrtali naloge za bodočo delovno dobo, v diskusiji pa naglasili zlasti potrebo po ohranitvi izseljeniške zavesti, katero je treba v prvi vrsti vsaditi v srca mladine. Za kulturni okvir je skrbel mešani pevski zbor SPD „Bilka“ pod vodstvom pevovodje Kapusa, mlada Katica Krušič (ki izhaja iz družine, katere člani so bili v dobi nacizma izseljeni, v koncentracijskem taborišču in v partizanih) pa je z globokim občutkom recitirala pesem „V pregnanstvu“, katero je Janko Ogris zložil v izseljeniškem taborišču.

Udeležencem bilčovskega srečanja je govoril tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, ki je ugodoma ugotovil, da so se izseljenci prvič zbrali na slavnosti, na kateri se v prvi vrsti ne spominjajo trpljenja, marveč listega trenutka, ko so spet lahko svobodni stopili na domača tla. „Težko smo čakali v dolgih letih pregnanstva in končno je prišel trenutek, ko smo se vrnili z dolge poti nazaj v domovino. Tisti dnevi so bili najlepši trenutki našega življenja; takrat je bilo pozabljeno vse gorje. poznali smo samo eno — spet smo doma, spet bo zaživelo po naših vaseh novo mlado življenje.“

V svojem govoru je nato poudaril, da kljub temu nikakor ne smemo pozabiti, zakaj smo bili izseljeni. „Ker smo bili Slovenci, smo morali skozi trpljenje, iz katerega je končno vzcvela svoboda. V času gospodarskega blagostanja pa vse prehitro pozabljamo, da so bili včasih težji časi. Naše ljudstvo se je moralo skozi stoletja boriti na s krvjo prepojeni zemlji, da si jo je ohranilo, da si je ohranilo slovensko pesem in našo govorico. Tega se moramo zavedati tudi danes, zavedati se moramo zgodovinske resnice, da je svoboda žlahten sad borbe in trpljenja. Posredujemo to resnico kot dragoceno dobo našim otrokom, ker le tako bo ta zemlja tudi v bodoče ostala raj našega ljudstva.“

Mladina mora poznati in znati ceniti žrtve, je dalje naglasil — ki so jih doprinali njeni starši in ni pravilno mnenje, ki smo ga slišali na nedavni prireditvi mladine, da naj mlavelci počivajo v miru. „Vedeti moramo, da je novo življenje nastalo v trpljenju in borbi. Ta zavest mora biti živa v nas, če hočemo ohraniti domove tudi bodočim generacijam, če hočemo, da se bo tudi še naprej razlegala slovenska pesem po naših vaseh. Da danes spet lahko slovensko govorimo in prepevamo, da imamo slovensko gimnazijo, potem moramo vedeti, da nam vse to ni bilo poudarjeno, marveč smo si morali šele priboriti, kakor je tudi člen 7 državne pogodbe sad naše borbe in našega trpljenja. Vedeti pa tudi moramo, da člen 7 še ni uresničen, zato bo potreben še nadaljnji boj, zlasti za pravico do svobodne uporabe našega jezika v javnem življenju.“

Predsednik ZSO je opozoril tudi na nevarnost oživljanja neonaciz-

ma, ko avstrijsko mladino spet vzgajajo učitelji, katerih miselnost korenini v nacistični preteklosti. Dejal je, da bo tudi proti tem goljufivim prerokom potreben odločen boj, ker le tako bomo vredni sadov svobode. Omenil je nedavni govor zveznega kanclerja v Celovcu, ko se je le-ta zahvalil koroškimi Slovincem, da so pomagali leta 1920 braniti domovino, pri tem pa se jim pozabil zahvaliti, da so s svojim trpljenjem in svojim bojem v nacistični dobi doprinesli velik delež za osvoboditev nove avstrijske domovine. Ob koncu je zavrnil

nedavno izjavo predstavnika deželne vlade, češ usoda vsake manjšine je, da se prej ali slej spoji z večino in je zato večinski narod lahko konciljanten do manjšine, ter poudaril: „Manjšini, ki je bila tepšana skozi desetletja, ni dovolj toleranca, treba ji je pomagati, da se ohrani. Toda motijo se, če mislijo, da smo koroški Slovenci obsojeni na smrt. Svojo življenjsko silo smo dokazali v najhujšem času in tudi dvajset let po vrnitvi iz taborišč nismo umreli. Borili se bomo naprej, hočemo pa samo to, kar nam gre — naše življenjske pravice!“

Občnemu zboru je sledilo družabno srečanje, ki ga je s svojimi poskočnimi melodijami olepšala petčlanska godba iz Tržiča. Izseljenci in njihovi prijatelji pa so v sproščenem razgovoru obujali spomine na leta pregnanstva in posebno na nepozabne trenutke, ko so se pred dvajsetimi leti spet svobodni vrnili na svoje domove. Mnogi med njimi se po vrnitvi iz taborišča sploh niso več videli in tako je bilo nedeljsko srečanje lepa priložnost za obnavljanje starih vezi, skovanih v letih skupnega trpljenja.

Parlament in vlada na počitnicah

Mnogo važnih vprašanj je ostalo nerešenih

Avstrijski parlament je prejšnji teden zaključil svoje spomladansko zasedanje, ta teden pa je imel zadnje sejo pred poletnimi počitnicami tudi ministrski svet. V avstrijski notranji politiki je napočil čas dopustov, tako da se bo delo v parlamentu in v vladi praktično nadaljevalo šele jeseni.

Seveda s tem ni rečeno, da bo skozi dva meseca vladalo popolno zatišje. Posebno letos izgleda, da bosta morali vladni stranki tudi čas počitnic izkoristiti za delo v raznih odborih in pododborih, kajti parlament in vlada sta formalno šla »na dopust« v trenutku, ko bi bilo treba reševati celo vrsto važnih problemov. Med temi so tudi vprašanja, za katerih reševanje si je vlada sama postavila določene termine, vendar se jih ni držala, ker se je — kakor je splošno znano — vladna koalicija znašla v precej resni krizi. Morda bo sedanje »premirje« ustvarilo bolj ugodno ozračje, kar bi bilo vsekakor potrebno, da bi se jeseni delo spet lahko nadaljevalo v duhu konstruktivnega sodelovanja.

Sicer je treba priznati, da sta imeli vladni stranki v pravkar zaključeni delovni dobi razmeroma malo časa za stvarno reševanje odprtih vprašanj. Na sporedu so bile proslave 20-letnice osvoboditve in 10-letnice podpisa državne pogodbe; nepričakovano prekinitve je povzročila smrt zveznega prezidenta dr. Schürfa in bivšega kanclerja ter znanjega ministra ing. Figla; končno so bile na dnevnem redu tudi še volitve novega zveznega prezidenta, ki po stari tradiciji političnega ozračja niso izboljšale, marveč nasprotno le še bolj zaostriše odnose v koaliciji.

To se je videlo pri obravnavanju najvažnejših problemov, kot so stanovnajsko vprašanje, reforma radia in televizije, reorganizacija podzavljanih podjetij in reforma volilnega zakona. Torej sama vprašanja, ki veljajo v avstrijski notranji politiki

za »vroča železa«, kajti v vsakem posameznem izmed teh je nakopičenega toliko političnega eksploziva, da že najmanjša zaostritev lahko sproži resno nevarnost. Vsemu temu pa se je pridružilo še napeto stanje v državnem proračunu in je finančni minister s svojim krčenjem posameznih postavk le še povečal že prej dovolj veliko napetost.

Vendar je resnici na ljubo treba ugotoviti, da so tudi v minuli dobi bili doseženi važni uspehi. Predvsem velja to za uresničitev tako imenovane pokojninske dinamike ter uvedbo bolniškega zavarovanja v kmetijstvu. Končno je bil narejen določen napredek — vsaj v odborih — tudi pri raznih drugih vprašanjih, tako da je do gotove mere le še ustvarjeno izhodišče za novo delo v jeseni.

Novi uspehi pri osvajanju vesolja

V znanstveno-tehničnem tekmovanju med Ameriko in Sovjetsko zvezo so v zadnjih dveh tednih zabeležili nove in za osvajanje vesolja nedvomno zelo važne uspehe.

Ameriškim znanstvenikom se je posrečilo, da so potom vesoljske ladje „Mariner 4“ prodrli v skrivnosti „rdečega planeta“ Marsa. „Mariner 4“ je od dneva izstrelitve 28. novembra lani preletel okoli 520 milijonov kilometrov dolgo pot ter se na 17.000 km približal Marsu, ko je začel slikati njegovo površino in oddajati slike na Zemljo. Čeprav doslej sprejete slike niso povsem jasne, bodo znanstvenikom nudile dragocene podatke. Zato v strokovnih krogih uspešni polet „Marinerja 4“ ter njegovo dosedanje oddajanje signalov na Zemljo ocenjujejo kot izredno važen dogodek in kot enega izmed največjih dosežkov vesoljske znanosti sploh.

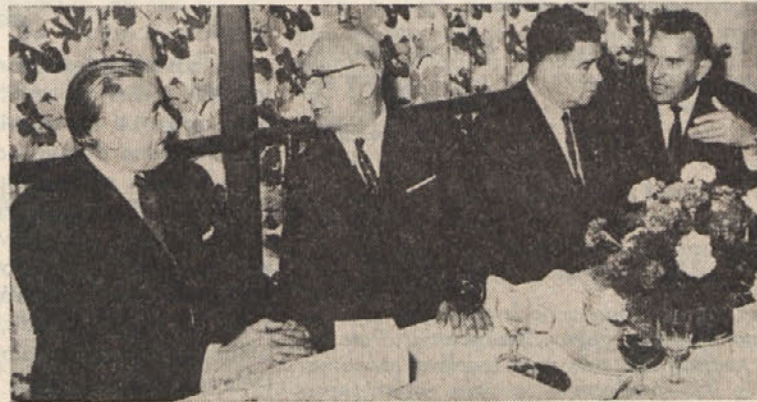
Sovjetska zveza pa je napravila velik korak naprej pri izstreljevanju umetnih satelitov. Z eno samo raketo je poslala na krožno pot okoli Zemlje pet umetnih satelitov tipa „Kosmos“, z drugo velikansko raketo pa je izstrelila na krožno pot doslej največjo znanstveno-raziskovalno postajo „Proton 1“, katere teža znaša 12,2 tone. To postajo ocenjujejo kot vzorec bodočih „vesoljskih laboratorijev“, ki bodo stalni sateliti našega planeta in kot vmesne postaje omogočile polete na Luno in na druge planete našega sončnega sistema. S temi uspehi povezujejo tudi možnost skorajšnjega novega poleta vesoljske ladje s posadko.

Zvezni prezident Franz Jonas

na prvem uradnem obisku na Koroškem

Prejšnji teden je novi zvezni prezident Franz Jonas bival na dvodnevem obisku na Koroškem. Ob tej priložnosti si je ogledal Deželno galerijo v Celovcu, izkapanine na Magdalenski gori ter železarno KESTAG v Borovljah, za zaključek pa je izročil v promet novo turistično cesto iz Beljaka na Dobrač.

Uradni pozdrav državnemu poglavarju so predstavniki Koroške izrekli v Deželnem dvorcu, kjer je deželni glavar Sima med drugim poudaril, da je Koroška ponosna na svoje posebnosti, med katere spada tudi manjšina, katere samostojnost in lastno življenje hoče dežela čuvati in obraniti. Zagotovil je, da bo koroško



Med svojim obiskom na Koroškem se je zvezni prezident Jonas razgovarjal tudi z jugoslovanskim generalnim konzulom v Celovcu Pirkovičem. V prisrčnem pogovoru so se odražali dobrososedski in prijateljski odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo.

prebivalstvo, zvesto svoji tradiciji, zastavilo vse sile za mir in napredek, za utrditev domovine, za obstoj svojega ljudstva in za dobrobit republike Avstrije. Zvezni prezident Jonas pa je naglasil, da je Koroška veliko prispevala za enotnost Avstrije in za utrditev njenega ugleda v svetu. »Koroška je obmejna dežela, ki je pretrpela težke čase, toda danes se vsi Korošci, naj bo njihov materin jezik nemški ali slovenski, pošteno trudijo, da bi živeli v medsebojnem miru; s tem dajejo našemu nemirnemu svetu dober zgled.«

Na uradnem sprejemu v Domu glasbe se je zvezni prezident dalj časa razgovarjal tudi s predstavniki osrednjih slovenskih organizacij. Ob tej priložnosti je dejal, da ga je med predvolilnim obiskom najbolj veselil sprejem v krajih južne Koroške, kjer ga je ljudstvo z besedo in pesmijo pozdravilo v obeh deželnih jezikih, kajti v tem je videl znamenje dobrega sožitja obeh narodov. Hkrati je izjavil, da občuduje vsakega človeka in vsako ljudstvo, ki govori dva jezika, kar je neprecenljivega pomena za sporazumevanje med narodi.

PRED NOVIMI POGAJANJI O RAZOROŽITVI:

Bodo upi človeštva izpolnjeni?

Prihodnji teden se bo v Ženevi znova sestal razorožitveni odbor OZN, v katerem imajo svoje predstavnike Amerika, Bolgarija, Brazilija, Burma, Češkoslovaška, Etiopija, Francija (katera pa se pogajanj doslej ni udeleževala), Indija, Italija, Kanada, Mehika, Nigerija,

Polska, Romunija, Sovjetska zveza, Švedska, Velika Britanija in Združena arabska republika.

V krogih nevtralnih državčlanov tega odbora, ki so se že doslej posebno odločno zavzemale za napredek pri razorožitvenih pogajanjih, prevladuje mnenje, da bi moralo biti bližnje zasedanje najvažnejše v triletnem delu odbora. Pričakujejo, da utegne biti na tem zasedanju dosežen nov napredek na poti do sklenitve sporazuma o prepovedi širjenja atomskega orožja in sporazuma o prepovedi podzemljskih jedrskih poskusov.

Veliko upanje v delo razorožitvenega odbora stavi tudi mednarodna javnost, kajti človeštvo si danes ničesar ne želi tako iskreno kot ohranitev miru; ena glavnih postaj na poti do tega cilja pa je seveda sporazum o razorožitvi. Za dosego takega sporazuma so se pogajali že na najrazličnejših konferencah in tudi razorožitveni odbor OZN je imel že nešteto zasedanj. Vendar pa je v času od svoje ustanovitve marca 1962 do danes napravil zelo malo za razorožitev na svetu.

Oči človeštva bodo spet uprte v Ženevo in je samo želeto, da narodi širom po svetu ne bodo znova razočarani v svojih upih in željah po pravičnem in trajnem miru.

Važne spremembe

v jugoslovanskem gospodarstvu

O reformah, ki so jih začeli uvajati v jugoslovanskem gospodarstvu, na široko razpravljajo ne samo v Jugoslaviji sami, marveč tudi izven nje. Končno je Jugoslavija prva socialistična država, ki postopno prehaja na popolnoma svobodno formiranje cen in s tem prepusti delovnim kolektivom odgovornost za uspeh njihovih podjetij.

Z novimi ukrepi naj bi omogočili stabilizacijo notranjega trga, vzpostavitev realnih odnosov cen, ustvarili pogoje za enakomeren razvoj vseh panog gospodarstva, zagotovili rast družbenega standarda v skladu s povečano produktivnostjo in ustvarili pogoje za vključitev jugoslovanskega gospodarstva v mednarodno delitev dela. Gre za najpomembnejši povojni poseg v gospodarstvu, katerega nujnost je narekovalo dejstvo, da so določene gospodarske panoge zaostajale v razvoju, nekatere pa so mogle poslovati le z velikimi dotacijami. Reforma pa naj bi ustvarila normalne gospodarske pogoje za vse panoge in vzpostavila take odnose med cenami, kot vladajo na svetovnem trgu.

Konkretno je predvideno, da bodo podjetja dobivala devize za uvoz opreme in surovin po istem tečaju kot dinarsko protivrednost za izvoženo blago; carine bodo občutno znižane, deloma pa sploh odpravljene, tako da bodo podjetja morala skrbeti za zmanjšanje stroškov in znižanje cen; odpravljene bodo vse oblike subvencij, premij in regresov, na drugi strani pa tudi prometni davek v proizvodnji.

Novi ukrepi bodo za vsa podjetja ustvarili popolnoma nove pogoje poslovanja. Položaj tistih podjetij, katerih cene izdelkov odnosno uslug s bile predpisane in zelo nizke (npr. energija, železniške tarife), bo občutno izboljšano, medtem ko se bodo morala podjetja predelovalne industrije, ki so doslej dobivala surovine in reprodukcijski material po nizkih cenah in svoje izdelke prodajala večinoma po svobodno in zelo visoko formiranih cenah, pošteno preusmeriti ter iskati izhod v povečanju produktivnosti polnem izkoriščanju notranjih rezerv, boljši organizaciji dela in stročevanju ter zmanjšanju raznih stroškov. Strokovnjaki menijo, da se bodo podjetja, ki so že doslej poslovala z izgubami in se obdržala le s stalnimi subvencijami in drugimi podporami, v novih pogojih morala preusmeriti ali sploh prenehati s delom, medtem ko je za druga podjetja znano, da se v njih skrivajo velike rezerve, katerih aktiviranje jih bo lahko rešilo pred propadom.

Po mnenju pristojnih jugoslovanskih krogov sedanje reformne narekujejo naslednji činitelji: odnos materialnih sil je dosegel stopnjo, ki presega potrebe domačega trga; vključitev jugoslovanskega gospodarstva v mednarodni trg ter nadaljnji razvoj gospodarstva.

Ugodna trgovinska pogodba s Sovjetsko zvezo

Pogajanja med Avstrijo in Sovjetsko zvezo o trgovinski pogodbi za prihodnjih pet let so bila s podpisom pogodbe pred kratkim uspešno zaključena. Pogodba omogoča, da se bo že v prvem letu njene veljavnosti, to je v prihodnjem letu, obseg medsebojne blagovne izmenjave povečal za 15 do 20 odstotkov in sicer od 52 na 60 milijonov dolarjev. Pogodba nadalje predvideva, da bo obseg medsebojne blagovne izmenjave tudi potem še stalno naraščal.

Na strani avstrijskega izvoza se bo predvsem povečal izvoz industrijskih naprav in strojev. Izgleda pa, da se bo povečal tudi izvoz tekstilnega blaga. Lanski kontingent v vrednosti 2,5 milijona dolarjev je Sovjetska zveza docela izkoristila. Nadalje je na strani avstrijskega izvoza predviden med drugim izvoz 200.000 kubičnih metrov brusnega lesa, medtem ko je Sovjetska zveza dobave hlodovine odklonila. Sovjetska zveza je zaenkrat zavrnila tudi avstrijsko željo, da bi dobavljala Avstriji zemeljske pline. Pogodba nadalje predvideva sodelovanje na tretjih tržiščih, kjer je zaenkrat predvideno, da bosta obe državi gradili LD-jeklarno v Vzhodni Nemčiji in tovarno kamnov v Bolgariji.

Pred kratkim je bilo objavljeno tudi poročilo o poteku avstrijske industrijske razstave v Leningradu. Iz poročila je razvidno, da je bilo 70 % razstavljenega blaga že na razstavi prodano. Prodano blago predstavlja vrednost 1,1 milijona dolarjev. Ta uspeh kaže, da se avstrijska industrija na sovjetskem trgu dobro uveljavlja in da ima izgleda, da bo svoj izvoz v prihodnje lahko še povečala.

Med razvitimi in nerazvitimi državami

se razlike še naprej nevarno večajo

Na zasedanju ekonomsko-socialnega sveta OZN v Ženevi so delegati držav v razvoju opozorili na diskriminacije, ki jih izvajajo zahodne države nasproti mladim deželam, katerim preprečujejo dostop na njihova tržišča. Povedali so, da se je trgovina razvitih držav lani povečala za 13 odstotkov, medtem ko je trgovina držav v razvoju narasla le za 7 odstotkov; prav tako se je zmanjšal delež afriških, azijskih in latinsko-ameriških držav v celotni svetovni trgovini. Delegati Gane, Indije, Mehike in Združene arabske republike so izjavili, da kljub največjemu trudu njihove države ne morejo s svojim izvozom priti do potrebnih valut za nabavo industrijske opreme in končnih izdelkov.

Predstavniki držav v razvoju so posebno ostro kritizirali zahodne industrijske države, od katerih zahtevajo, da morajo spremeniti svojo politiko v odnosih z nerazvitimi deželami. Delegat Gane je v tej zvezi dejal, da morajo zahodne države sprejeti sklepe lansko letne ženevske konference o trgovini in razvoju ter opustiti prakso, da vežejo svojo gospodarsko pomoč na politične pogoje. V tem ga je podprl tudi zastopnik Tanzanije, ki je govoril o tem, da jim vsiljujejo gospodarski jarem pod krinko gospodarske pomoči.

V zvezi s sedanjim položajem držav v razvoju je zanimivo tudi stališče Mehike v okviru Organizacije ameriških držav, kjer je predlagala ustanovitev posebnega med-ameriškega sklada za pomoč v prehrani.

Mehika se namreč zavzema za izpopolnitev mehanizma OAD zlasti na socialnem in gospodarskem področju in prihaja s tem v nasprotje z Ameriko, katera želi okrepitev samo v vojaškem sodelovanju. Problem prehrane je zelo pereč skoraj v vseh latinsko-ameriških državah. Narodi Latinske Amerike potrebujejo »hrano, ne pa orožje«, se glasi geslo Mehike, ki zahteva, da morajo v Organizaciji ameriških držav razpravljati o resničnih problemih teh držav in ne o zahtevah Washingtona, ki pomenijo vmešavanje v notranje zadeve tujih držav.

Napetost na delovnem trgu bo trajala še nekaj let

V prihodnjih petih letih bo ponudba delavcev na domačem trgu še naprej nazadovala, ugotavlja Delovna skupnost za vprašanja potenciala delovnih sil in njegovega razvoja, ki je bila ustanovljena pri gospodarskem sosvetu avstrijske vlade. Spričo tega se bo napetost na delovnem trgu v prihodnje še povečala in pričela popuščati šele po letu 1975. Šele v petletju 1975—1980 je računati, da se bo ponudba delovne sile spet stabilizirala.

V letih 1961—1965 se je ponudba delovne sile zmanjšala za 4 %. Vzrok za zmanjšanje obsega razpoložljive delovne sile je v glavnem v skrajšanju delovnega časa. Po študijah omenjene skupnosti je računati, da se bo obseg razpoložljive delovne sile v prihodnjih petih letih, to je do leta 1970, zmanjšal za 8,5 %. Tudi v petletju 1970—1975 je pričakovati, da se bo še vedno zmanjšal za 2,5 %, nakar bo šele ostal na takratni ravni.

Te napovedi se v glavnem opirajo na razvoj gibanja števila prebivalstva v zadnjih letih, ne upoštevajo pa možnosti, ki jih za omiljenje napetosti na delovnem trgu lahko podvzame vlada z ustrezno gospodarsko politiko. Napoved temelji tudi na pričakovanju, da se v teh letih splošna gospodarska konjunktura ne bo poslabšala.

„Žagarski dan“

NA AVSTRIJSKEM LESNEM SEJMU V CELOVCU

Za letošnji Avstrijski lesni sejem, ki bo skupno s Koroškim sejmom prirujen v Celovcu v času od 5. do 15. avgusta, pripravlja tudi avstrijska žagarska industrija posebne prireditve.

Tako bo 6. avgusta na sejmu poseben „Dan žagarjev“, za katerega je že doslej prijavilo svojo udeležbo veliko število od skupno 4000 lastnikov žagarskih podjetij iz vseh avstrijskih zveznih dežel; prav tako pa vlada za to prireditve veliko zanimanje tudi v inozemskih strokovnih krogih ter so razne organizacije žagarske industrije iz več držav prijavile skupinske obiske v Celovcu.

Poleg tega se bo avstrijska žagarska industrija predstavila na sejmu z modernim žagarskim obratom, s katerim bodo demonstrirana prizadevanja za racionalizacijo v žagarstvu.

Aktivnost evropske investicijske banke

Evropska investicijska banka je ustanova Evropske gospodarske skupnosti. Pred kratkim je objavila svoje poročilo za leto 1964. V tem poročilu uvodoma ugotavlja, da je ekspanzija gospodarstva EGS kljub občutnim razlikam med posameznimi članicami zabeležila nov napredek. Bruto-narodni proizvod je narasel za 5,5 %, medtem ko je leta 1963 narasel le za 3,9 %. V absolutnih številkah je bruto-družbeni proizvod dosegel 270 milijard dolarjev. Zaskrbljujoče pa je gibanje cen, ki so povprečno porastle za 4 %. Za lansko leto je tudi značilno izvajanje nekaterih konjunkturalnih ukrepov za ukinitev inflacijskega neravnotežja, ki se je pokazalo v nekaterih državah EGS.

V minulem letu so se globalne investicije v EGS povečale za 7 % po znižanju za 4 % v prejšnjem letu. Investiranje je posebno naraslo v Zahodni Nemčiji, in sicer za 11 %, medtem ko se je v Italiji zaradi konjunkturalnih ukrepov obseg investicij znižal za 9 %. Če gledamo EGS kot celoto, je zanimivo, da je v vseh investicijskih padel delež zasebnih investicij, povečala pa se je udeležba javnih podjetij in tistega dela, ki je namenjen graditvi stanovanj. Vendar pa imajo zasebne investicije še vedno dominanten značaj.

Bruto-investicije so v državah EGS znašale 63 milijard dolarjev. Od tega je odpadlo 10 milijard na javne, 53 milijard pa na zasebne investicije. Približno 25 milijard zasebnih investicij je bilo financiranih iz sredstev amortizacije, približno 7 do 8 milijard z emisijo vrednostnih papirjev, 10 do 11 milijard pa z najemanjem dolgoročnih in srednjeročnih kreditov. Ostanek, približno 10 milijard, odpada na samofinanciranje in na kratkoročne kredite.

Od leta 1961 do leta 1963 so bile države EGS uvoznice kapitala. Takšen je položaj,

kot kaže, ostal v letu 1964. Njihove monetarne rezerve so se zvišale za 1,5 milijarde dolarjev, medtem ko kaže bilanca tekočih operacij presežek le nekaj 100 milijonov dolarjev, kar nedvoumno opozarja na dotok kapitala v preteklem letu. Hkrati je izvoz kapitala v obliki neposrednih in posrednih investicij zelo pomemben.

Poleg rednih operacij je evropska investicijska banka opravila lani tudi prve redne operacije svoje specialne sekcije, ki je bila ustanovljena leta 1963. Naloga te sekcije je v tem, da omogoči, če to zahteva položaj, banki intervencijo z odobravanjem kreditov pridruženim članici EGS ob izjemno ugodnih pogojih. Med poslovnim letom je banka v okviru rednih operacij odobrila šestnajst posojil v skupnem znesku 101,4 milijona dolarjev. 12 od 16 posojil v skupni vrednosti 74,5 milijona je bilo odobrenih Italiji, posojilo v višini 13,1 milijona dolarjev je bilo odobreno za financiranje nekega projekta v Franciji, 3 posojila v višini 13,8 milijona dolarjev pa za financiranje projektov v Grčiji. V okviru specialnih operacij sta bili odobreni tudi posojili Turčiji v višini 5,4 milijona dolarjev. Banka je v letu 1964 odobrila vsoga 18 posojil v vrednosti 106,8 milijona dolarjev nasproti 104,6 milijona, ki jih je odobrila leta 1963.

Od leta 1958, ko je bila ustanovljena, do konca leta 1964 je banka odobrila skupno 85 posojil v vrednosti 465,1 milijona dolarjev, medtem ko skupna vrednost projektov, ki jih je s temi krediti delno financirala, znaša približno 2 milijardi dolarjev.

Ko govori o Grčiji in Turčiji, ki sta se pridružili EGS, poročilo ugotavlja, da je v Grčiji bruto-porast družbenega proizvoda znašal lani 8 %, porast industrijske proizvodnje 10 %, uvoza pa 15 %, medtem ko je izvoz stagniral. V Turčiji se je bruto-družbeni proizvod povečal za 7 %.

POŠIROKEM SVETU

BONN. — Zahodnonemški FDP-jevski poslanec Imle se je zavel za razširitev trgovine z Vzhodno Nemčijo ter za kredite tej državi. Poudaril je, da so zahodne države, ki so papirjevo trgovino skoraj docela prepustile Zahodni Nemčiji, zdaj same okrepile gospodarske sile z Vzhodno Nemčijo. Iz tega poslanec Imle sklepa, da bodo z Vzhodno Nemčijo trgovale pač druge države, če tega ne bo delala Zahodna Nemčija. Končno je v izjavi imenovanega poslanca zanimivo priznanje, da se je že pokazalo, da Zahodna Nemčija ne more zavreti gospodarskega napredka Vzhodne Nemčije.

WASHINGTON. — V ameriških krogih se bavijo z načrti, kako bi svojo vojaško intervencijo v Vietnamu spremenili v operacijo Združenih narodov in se tako pred mednarodno javnostjo oprali madeža, da se je Amerika z oboroženo silo vmešala v notranje zadeve tuje države. Po načrtu, ki ga je na zahtevo predsednika pripravil senator Morse, naj bi ameriški vojski v Vietnamu dobili modre čelade OZN, kar bi v bistvu pomenilo, da bi Amerika svojo politiko agresije in intervencije v bodoče nadaljevala pod okriljem Združenih narodov.

BUDIMPEŠTA. — V gorah blizu Budimpešte so odprli mednarodno laborišče miru in prijateljstva pionirjev, v katerem preživlja dvoletni dopust okoli 1500 otrok iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Češkoslovaške, Finske, Francije, Italije, Mongolije, Poljske, Rumunije, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Vzhodne Nemčije.

ATENE. — Grčija je trenutno prizorišče velikih manifestacij in nemirov, ki jih je sprožila zaostritev v vladi. Začelo se je s tem, da kralj Konstantin ni hotel ugoditi zahtevi predsednika vlade Papandreu za odstranitev desničarskih reakcionarnih krogov iz vojske in odstaviti obrambnega ministra Garofaliosa, nakar je predsednik Papandreu podal ostavko. Kralj je za novega predsednika vlade imenoval Novasa, kateri pa ne uživa zaupanja niti v široki javnosti niti v parlamentu.

MOSKVA. — Predsednik sovjetske vlade Kosigin je na proslavi 25-letnice vzpostavitve sovjetske oblasti v Letoniji govoril tudi o vietnamskem vprašanju ter izjavil, da more podlago za normalizacijo položaja v Vietnamu predstavljati samo ženevski sporazum iz leta 1954. O sedanji politiki Amerike v Vietnamu je Kosigin dejal, da ustvarja izredno resen položaj, ki ogroža mir ne le v jugovzhodni Aziji, marveč na vsem svetu. Takšna politika je po njegovem mnenju brez perspektive, ker vietnamsko ljudstvo v boju za svojo neodvisnost ne bo klonilo, ne glede na to, kakšnih barbarških metod se bodo nasprotniki posluževali. Sovjetska zveza in druge socialistične države pa bodo vietnamskemu ljudstvu nudile vsa podpora, potrebno za zavrnitev napada.

LONDON. — Diplomatski predstavniki Velike Britanije in Sovjetske zveze so trenutno zaposleni s pripravami za obisk predsednika britanske vlade Wilsona v Sovjetski zvezi, kamor naj bi odpotoval letos jeseni.

HONOLULU. — V starosti 90 let je umrl bivši južnokorejski predsednik Singman Ree, kateri je bil leta 1960 strmoglavljen in je našel zatočišče na Havajih.

PARIZ. — V odnosih med Ameriko in Francijo je prišlo do nove zaostriteve, ko so francoska lovška letala prestrgala ameriško vojaško letalo, ki je letelo nad prepovedano cono Pierrelatte, kjer izdelujejo uran za francoske atomske bombe. Ameriško vojaško poveljstvo je to sicer zanikalo, vendar se je pozneje izkazalo, da je ameriški pilot napravil 175 posnetkov nad Pierrelatte, nakar je Francija obdolžila Ameriko vohunjenja.

BUKAREŠTA. — V Bukarešti je zasedel kongres romunske KP, katerega so se udeležile tudi delegacije komunističnih partij iz 36 držav. Med drugim so udeleženci kongresa pozvali vse države sveta, naj umaknejo svoje vojaške sile iz tujih ozemelj. Pri tem so zlasti opozorili na Ameriko, ki ima skraj polovico svojih oboroženih sil nameščenih v raznih predelih sveta, kjer podpirajo »boj proti demokratičnim gibanjem«.

WASHINGTON. — Zadnji ponedeljek je bil pokopan bivši stalni predstavnik Amerike v Združenih narodih Stevenson, kateri je prejšnji teden nenadoma umrl v Londonu.

ŽENEVA. — Socialni odbor ekonomsko-socialnega sveta OZN je na svojem ženevskem zasedanju sprejel resolucijo o kaznovanju vojnih zločincev in ljudi, ki so krivi zločinov zoper človeštvo. Odbor je pozval vse države, naj takoj ukrenajo vse potrebno, da bi izsledili, zaprli in kaznovali vojne zločince in zločince, ki so zagrešili hudodelstva proti človeštvo. Vse države, ki imajo dokumente o povzročiteljih takšnih zločinov, naj med seboj izmenjajo te dokumente in sodelujejo pri preganjanju zločincev. O resoluciji bo razpravljala tudi Generalna skupščina OZN.

LONDON. — Poslanska zbornica je odobrila zakon o prepovedi rasnih razlik v javnih lokalih, kot so hoteli, kavarne, restavracije, kino, gledališče, kopalni bazeni in javna prevozna sredstva. Zakon, ki ga mora potrditi še lordska zbornica, predvideva za krilice globo do 100 funtov, vse tiste, ki podpirajo rasno mrznjo, pa lahko kaznujejo z zapornim do dveh let.

BONN. — V zahodnonemških političnih krogih narasča nezadovoljstvo s sedanjo politiko zunanjega ministra Schröderja ter so množijo glasovi, ki zahtevajo njegov odstop. Posebno glasna sta bivši kancler Adenauer in njegov dolgoletni minister Strauss, o katerem je znano, da bi se spet rad povzpел na ministrski stolček. Kot drugega kandidata za morebitnega Schröderjevega naslednika pa omenjajo prof. Hallsteina, katerega zlasti Francozi nočejo več videti na položaju predsednika stalne komisije EGS.

RABAT. — Maroški kralj je izdal dekret o podražitvi večine zunanje trgovine. Ustanovljeno je bilo podjetje, ki bo imelo izključno pravico trgovati z južnim sadjem, površino, obrtniški proizvodi ter s konzervami rib, sadja in zelenjave.

SOFIJA. — V Bolgariji pripravljajo nov gospodarski sistem, ki naj bi bil uveljavljen v letom 1966. Teze novega sistema planiranja in upravljanja v gospodarstvu bodo predložili v široko razpravo.

„Ujeti krik“ Miška Mačka

Kot prva knjiga Mladje je s pomočjo „Janežičevega sklada“, ki ga je lani ustanovila celovška Mohorjeva družba, izšla pesniška zbirka „Ujeti krik“, katere avtor je Miška Maček, ilustracije pa je prispeval Valentin Oman. Kaj nam pomeni vsak nov literarni pojav med koroškimi Slovenci, smo povedali pred nedavnim že v poročilu o zbirki žrtic Bora Kostanka. Naj ugotovimo v omenjenem članku veljajo tudi za pesniško zbirko Miška Mačka, glede njene vsebine in jezikovne oblike pa ponatiskujemo ugotovitve prof. Janka Mesnerja, ki je v letošnjem poročilu slovenske gimnazije med drugim zapisal tudi naslednje stavke:

Kakor se je Kostanek zvil v svoj preplet besed, kakor je izumetničen in dela nasilje jeziku in svoji lastni duševnosti, tako človek Mišku Mačku (Karlu Smolleju) verjame prizadetost in čuti vsaj njegovo iskrenost. Kar zadeva manjkajoče vejice in druga ločila, ne bi pritrtil komentarju na ovitku: »S tem se odprejo bravcu nove in doslej nepoznane možnosti interpretacije«, temveč se mi zdijo modna afektacija, s katero avtor umetniško nič ne profitira. Tudi Mačkove pesmi so ekspresionistične konstrukcije, nekatere (Mi smo) nekoliko pošastne, vendar ne vse slabe (Polnočni ples): »V obraz je udarjala pesem najetih rdečih glasov — kitara je v vinom plesala — in bučni akord basa je padel s kozarca na tla — iz črepinj je privrela najina kri.« Iz take pesmi bravec vsaj zasluti, kam pes taco moli. Ali pesem »Pot«, ki rahlo spominja na Walta Whitmana in razodeva vsaj neko razpoloženje (Stimmung): »Noč z globokimi dlanni — kliče vabi v svoj objem — na polja se naslanja pot — tokovom brazd se voljna vdaja — tako še jaz s popotno palico — brez volje ji sledim — da me zavije v svoje mreže — in hodil bom — dokler ne bom s spletenimi nogami — z rokami križem prsi — padel in si razbil na belem pragu usta — in krik bo brez odmeva v meni izzvenel.« Iskrenost izpovedi diha npr. tudi iz »Silvestrovke«: »Lahen dotik — romantika in pesem — polka in jazz — natlačeni kup namiznih misli — s praznim obložena miza — in polne rdeče ustne — in temni prestoli — novoletnih ljudi — na steni visi človek — z obrnjenim lepim očesom.«

Kaj boče povedati z »obrnjenim lepim očesom«, pač ni jasno — in tu je Mačkova pomankljivost: tudi on se ne poglubi povsod v jezik. Oko je kvečjemu lahko »zavito«, a v tem trenutku ne more več biti le po!

Nekakšna kostanekovščina je v pesmih »Pridi« (otroške klopi zadišijo po ožganem mesu?) in »Sen se«. »Kuščarje lase bele breze« (Zivklji) spominja na Župančičevega Cicibana, »vroče igre nohtov po čelu« ima nekoliko preveč (str. 12, 22, 33). »Ob razgaljeni grudi neba bova počila« (Oprašeni prsti) je rahlo smešno, ker se ni poglubil v glagola, spočiti se (ausruhen) in »počiti« (plätzen), kakorkoli mu tudi SP (Slovenski pravopis op. ured.) na tem mestu nima kaj čitati. »Prst z a p e t v odprta usta« ni razumljivo. »Moji koraki udarjajo v zadnja pisana okna« (Nočna) je nemogoče, udarjajo kvečjemu o d m e v i. »Pa majhen deček ne ve korakov ne in ne naprej...« (36) ni

Izbrana dela Josefa Friedricha Perkoniga bodo začela izhajati že v letošnji sezoni

Pred dvema leti je koroški deželni zbor soglasno sklenil izdajo obširnega izbora iz literarnega ustvarjanja velikega koroškega pisatelja Josefa Friedricha Perkoniga; deželna vlada je v letih 1963 in 1964 tudi že nakazala v ta namen posebna denarna sredstva. Skrb za izdajo Perkonigovih „Izbranih del“ je prevzelo Perkonigovo društvo, ki je prejšnji teden na tiskovni konferenci poročalo o dosedanjih pripravah.

Celotna izdaja bo obsegala osem knjig, katerih prvi dve bosta predvidoma izšli že letos jeseni, ostale pa v polletnih presledkih, tako da bo celotno delo prišlo na knjižni trg do jeseni 1968. Prva knjiga bo obsežna biografija v kateri je prof. dr. Nussbaumer prikazal življenje, delo in oporoko „pisatelja sprave“; knjiga bo obsegala 432 strani ter ji bodo dodane tudi slike, kopije Perkonigovih rokopisov ter obširno stvarno in imensko kazalo. V drugi knjigi se bo pisa-

telj predstavil v svojih avtobiografskih spisih; tukaj bo našel prostor tudi njegov znani esej „Im Morgenlicht“, kjer je opisal spomine na svoja otroška leta in svoj odnos do slovenskega dela prebivalstva. Naslednje tri knjige bodo vsebovale izbor iz Perkonigovega leposlovja in je predvideno, da bodo razdeljene na kmečke in jadranske povesti. Šesta knjiga bo Perkoniga predstavila kot domovinskega pisatelja ter bo vsebovala njegove izbrane eseje o Koroški, njenih krajih in ljudeh, med drugim tudi njegov esej „Koroški Slovenec“. V ostalih dveh knjigah bodo ponatisnjeni njegovi romani „Bergseggen“, „Ev und Christopher“ in „Mensch wie du und ich“. Dodatno k tem osmim knjigam „Izbranih del“ pa bo v enaki opremi izšel še njegov roman iz plebsitne dobe „Patrioten“.

Kakor smo že povedali, je pobudo za izdajo Perkonigovih „Izbranih del“ pred leti dal koroški deželni zbor, ki je zagotovil tudi izdatna finančna sredstva. Pri tem ga je vodilo zlasti dejstvo, da Perkonig načela sprave ni izpovedal le v svojih literarnih delih, marveč ga je manifestiral tudi s svojim življenjem. Prof. Nussbaumer je pri izbiri del

Zoro Jeleničič

V Trstu je v starosti 65 let umrl znani tržaški slovenski prosvetni delavec Zoro Jeleničič, katerega smrt pomeni za Slovence v Italiji veliko izgubo.

Že v mladosti se je posvetil prosvetnemu in narodnoobrambnemu delu med slovensko manjšino v Italiji. V dobi fašizma je bil obsojen na 20 let zapora, vendar se je po devetih letih fašistične ječe pridružil narodnoosvobodilnemu gibanju. Po osvoboditvi Trsta je postal Jeleničič poverjenik za prosveto ter se je z vsemi silami vključil v delo za poživitev kulturno-prosvetne dejavnosti slovenske skupnosti v Italiji. To njegovo delo je bilo mnogostransko, z njim si je med tržaškimi in goriškimi Slovenci postavil časten spomenik.

stremel za tem, da bi posebno poudaril ravnostno plat njegovega ustvarjanja ter ponažil njegov razumevanje za manjšinski problem in jezikovno vprašanje na Koroškem.

Po zaslugi deželne subvencije bo cena posamezne knjige v prednaročilu znašala samo 85 šilingov, v redni prodaji pa okoli 100 šilingov, kar je komaj dobra polovica knjigotržne cene.

XX. folklorni festival v Stražnicah

V Stražnicah na Češkoslovaškem je bil pred nedavnim XX. folklorni festival, o katerem nam je eden izmed udeležencev poslal naslednje poročilo:

Stražnice, zasanjano podeželsko moravsko mestoce sredi razsežnih pšenčnih polj, nasadov sladkorne pese, sadovnjakov in vinogradov, so bile v središču mednarodnega zanimanja ljubiteljev folklorne umetnosti. Razumljivo je, da je zrasel ravnostno na tem koščku slovenske zemlje — iz majhnih začetkov v obliki mestnega društva — tradicionalni praznik ljudske umetnosti, ki je letos s svojim jubilejem XX. festivalom daleč presegel svoj prvotni pomen in namen. V tem kraju še živi slovita moravska lončarska umetnost in narodna noša je v teh vaseh še danes praznična obleka. Daleč so tu naftni stolpi in dimniki moravske industrije — blizu pa je zdrava, rodovitna zemlja. Tu na obmejnem področju med Češko in Slovaško žive Slovaci, veselo in delavno ljudstvo.

Na letošnji jubilejni festival so se Stražnice pripravile z vso skrbjo. Ulice so bile vse v zelenju, trakovih, slavolikih in zastavah, mestoce je prijazno pozdravilo desetine skupin v narodnih nošah iz raznih krajev Evrope ter gostoljubno sprejelo na desetisoče domačih in tujih ljubiteljev narodnih noš, običajev, plesov in pesmi.

Jubilejni festival je bil otvorjen v navzočnosti državnega predsednika Antonina Novotnyja, nato je sledil sprevid sodelujočih folklornih skupin skozi mesto v novi stadion, ki so ga pravkar dogradili pod stoletnimi lipami in javori ogromnega grajskega parka. Številne skupine iz raznih krajev Češke, Slovaške in Moravske so se predstavile z revijo »Leto na vasi« ter pokazale bogastvo ljudskih običajev, pesmi, plesov in noš Čehov ter Slovakov. Druga velika prireditve je bila pod naslovom »Pozdravi izza meja«; nastopile so folklorne skupine iz Finske, Španije, Sardinije, Vzhodne Nemčije (skupina lužičkih Srbov iz Budyšina), Jugoslavije, Poljske in Sovjetske zveze. Jugoslavijo sta zastopali skupini iz Opatije in Banja Luke, ki sta s prisotnostjo svojih noš, pesmi in plesov želi posebno priznanje, zelo ugajali sta skupini iz Sardinije in Poljske, velikega zanimanja pa je bila deležna tudi številčno posebno močna ruska skupina iz Voroneža, čeprav je v njenem obširnem in eksaktno podanem sporedu morda tu in tam bila pogrešana ljudska pristnost.

Pohvalo pa zasluži tudi vreme, ki je bilo še dan pred začetkom festivala glavna skrb prirediteljev in sodelujočih skupin. Brez tega »sodelovanja« pač ne bi moglo biti tako uspešnih Stražnic, kot so se predstavile v svojem jubilejnim letu 1965.

Tedenski spored letošnjih poletnih iger

● V BREZAH:

- HLAPEC MATTI**
23. 7. — Bracht: **GOSPOD PUNTILA IN NIEGOV**
24. 7. — Calderon: **SODNIK ZALAMEJSKI**
28. 7. — Calderon: **SODNIK ZALAMEJSKI**
29. 7. — Bracht: **GOSPOD PUNTILA IN NIEGOV**
HLAPEC MATTI
30. 7. — Calderon: **SODNIK ZALAMEJSKI**
31. 7. — Bracht: **GOSPOD PUNTILA IN NIEGOV**
HLAPEC MATTI
1. 8. — Bracht: **GOSPOD PUNTILA IN NIEGOV**
HLAPEC MATTI
Začetek predstav ob 20. uri.

● V LJUBLJANI:

23. 7. — **KONCERT** kraljevega moškega pevskega zbora iz Eupena, Belgija
25. 7. — **TAMBURICA**, folklorni ansambel iz Amerike
26. 7. — **MOJSTRI RENESANČNE GLASBE**, ansambel Akademije Mozarteum iz Salzburga
Začetek predstav ob 20.30 uri.

slovensko. »Sneži — tisoč jih udarja na šipe...« (Bela telesa)? Tisoč česa? Zakaj ne napiše: Snežinke — tisoč jih udarja...? »Snež je poljubil na brazde bele kristale« (Mamica je šla) je čisto brez slovnic. »Mimo hodijo pijani vojaki in hrup« (Vek) — hrup ne hodi, torej ga ne bi smel povezati z „in“. Pesem »Čas« je čisto v redu. Kakorkoli, nekaj več mišk kot Kostanek je Maček res ujel, naj oprosti primeru — sam mi jo je položil na jezik s svojim novim imenom.

Nacistični načrti za uničenje koroških Slovencev

(2. nadaljevanje)

Druga priča na procesu proti Maier-Kaibitschu, nekdanji poslovođa Nemške naselitvene družbe v Celovcu ing. Jauernig, pa je na procesu povedal, da je imel leta 1941 občutek, da je sicer neposredna pobuda za izselitev 200 koroških družin prišla iz Berlina, da pa so bili izselitveni načrti izdelani v Celovcu. Isto mnenje je na procesu ponovil tudi vladni svetnik Erwin Pabst.

O pravilnosti obeh izjav priča zapisnik seje, ki je bila 27. septembra 1941 v Trbižu in katere so se poleg dveh predstavnikov Berlina udeležili zastopnika Nemške preselitvene družbe dr. Stier in dr. Wöss, zastopnik Nemške naselitvene družbe Schmidt, dr. Wanner je zastopal Maier-Kaibitschev preselitveni urad, Maier-Kaibitsch pa je na sestanku zastopal državnega komisarja za utrditev nemštva. Na sestanku so se dogovorili o izboru kmetij, ki bodo odgovarjale za naselitev Kanalcánov ter o ocenitvi in nakupu razlaščenih posestev. Zedinili so se, da bo za zaplenitev predvidena posestva določil gestapo in da se bo od prizadetih Slovencev zahtevala prostovoljna oddaja posestev. V kolikor pa bi se ti branili pristati na zahtevo gestapa, bodo izbrana posestva zaplenjena in predana optantom s pomočjo Nemške preselitvene družbe, naloga gestapa pa bo spraviti prizadete Slovence v taborišča.¹²

Dejansko pa je začel »postopek« za »pridobivanje« slovenskih posestev že pred tem sestankom. Tako je

Kreisbauernschaft za okraj Celovec obvestila dne 15. septembra Nemško naselitveno družbo v Celovcu, da ne nasprotuje razlastitvi posestva Lovrenca Macka, češ da je nacionalni Slovenec. Po tem obvestilu je Nemška naselitvena družba 23. septembra pisмено vprašala Macka, ali je pripravljen predati posestvo, kar pa je ta odklonil; seveda pa je bil 14. 4. 1942 tudi on med izseljenci. Prav tako je ohranjen odgovor velikovškega okrožnega vodje NSDAP z dne 28. septembra o posestvu Karla Petriča pd. Arlaka.¹³

V skladu s Himmlerjevimi naročili sta celovška policija oziroma gestapo ter Maier-Kaibitschev obmejni urad NSDAP sestavila seznam bodočih izseljencev. Hans Selak, priča na procesu proti Maier-Kaibitschu, po anšlusu Avstrije leta 1938 uslužbenec celovškega gestapa, je na tem procesu povedal, da je decembra 1941 iz seznamov, ki jih je bila gestapu predložila policija, izpisal »obremenjene«, to je narodno zavedne Slovence. Seznam je tedaj ob-

segal 157 družin, toda konec decembra 1941 in v začetku januarja 1942 sta gestapo in Maier-Kaibitschev urad ta seznam še nadalje »dopolnjevala«, tako da je končno zajemal 204 slovenske družine.

II.

Za dan izselitve žrtev, ki so bile izbrane decembra 1941 in v začetku leta 1942, sta bila določena 14. in 15. april 1942. O samih pripravah za ta zločin javnost ni bila obveščena, vedeli pa so za njo odgovorni funkcionarji nacistične stranke in nekdanji obrambni borci — Abwehrkämpferji, ki jih je bil v drugi polovici februarja 1942 Maier-Kaibitsch sklical po naročilu Berlina na posebno posvetovanje. Dr. Mirt Zwitter je v članku, objavljenem v Slovenskem vestniku leta 1947, ugotovil, da je moral biti krog svetovalcev za to akcijo zelo širok.¹⁴

Sam akt izselitve je 14. in 15. aprila izvedel oddelek 171. policijskega bataljona, ki je v ta namen prišel na Koroško. Po izjavah prič so ga menda sestavljali vojaki, ki so slabo govorili nemški; bili pa so izveščani za podobne akcije. Po vaseh so jim bili dalje v pomoč poverjeniki, ki so jim kazali pot do slovenskih »zločincev«. Izseljenci so smeli vzeti s seboj le najpotrebnejše, kasneje pa so dobili pravico do prejema obleke in obutve, ki so jo bili pustili na Koroškem.

14 Slovenski vestnik, 27. 6. 1947. Pri opisu izselitve se na tem mestu omejujemo le na najvažnejše momente ter opozarjamo na zadevne članke, omenjene v uvodnem delu našega članka.



Prva postaja križnega pota slovenskih izseljencev je bilo zbirno taborišče v Zrelcu.

Izseljence so zbrali v taborišču v Zrelcu. Kot prvega so prignali iz celovških zaporov Tomaža Wasteja, pd. Rupa iz Grabštanja. Med izseljenci je bil tudi Luka Dovjak iz Sel, star nad 85 let, najmlajša izseljenka pa je bila komaj rojena. V taborišču so izseljence popisali, enako tudi njihovo premoženjsko stanje; vsak je dobil svojo izkaznico in ploščato »značko« s številko.¹⁵ Skupaj

so nacisti zbrali v Zrelcu 186 slovenskih družin, od katerih pa jih je bilo na povelje Maier-Kaibitscha v zadnjem trenutku osem črtanih s seznama za deportacijo, ker so bile »po pomoti« določene za izselitev. Skoraj 35-tim razpuščenim slovenskim kulturnim društvom so nacisti dne 28. septembra 1941 predsednikov, od 13 članov osrednjega odbora Slovenske prosvetne zveze pa je bilo osem izseljenih ali interniranih.¹⁶

(NADALJEVANJE SLEDI)

15 Gl. Koroška v borbi, Celovec 1951, str. 20—21.

16 Volkswille, 6. 4. 1946, št. 46.

Odprta je cesta v planinski svet Dobrača

Mikaven je Dobrač — planina ob Zili in Beljaku — za turistični promet. V poletju zadivijo turista krasote z razgledom v širni, pokrajinsko lepi svet naše domovine, v zimskem času pa vabijo idealni smučarski tereni vrh sončne gore. Minulo soboto je bila ob lepi slavnosti oficijelno izročena svojemu namenu moderna cesta na Dobrač. Zgradi- tev te ceste je neprecenljivega pomena za še večji razvoj tujskega prometa na Koroškem, kjer se bodo srečavali in menjavali turisti iz dežele, avstrijskih zveznih dežel in iz drugih držav.

Cesto je oficijelno izročil svojemu namenu zvezni prezident Jonas, ki ga je množica živahno pozdravljala. Svečanost je bila na prostoru za parkiranje, kjer se je zbralo ogromno ljudi, med temi številne osebnosti gospodarskega in političnega življenja. Razen že imenovane zveznega prezidenta so bili na svečanosti med drugimi prisotni finančni minister Schmitz, deželni glavar Sima, bivši deželni glavar Wedenig, namestnik deželnega glavarja Truppe in beljaški župan Timmerer.

Zvezni prezident je v svojem slavnostnem nagovoru povedal med drugim: Otvoritev nove gorske ceste je pomemben dogodek ne le za Koroško, temveč za vso Avstrijo. Povezava s prirodnimi lepotami avstrijskih pokrajin je ob današnji otvoritvi posebno viden in lep primer skupnega prizadeva-

nja države, koroške dežele in beljaškega mesta. Veliko delo trajne vrednosti je bilo dokončano s sodelovanjem in razumevanjem zastopnikov v državi, deželi in beljaškem mestu ter z delom sposobnih tehnikov in marljivih delavcev.

Deželni glavar Sima je v svojem govoru dejal, da so morale

minili desetletja, preden je bila uresničena želja po izgraditvi danes prometu izročene ceste. Poudaril je, da se je treba hvaležno spominjati pobudnikov in pionirjev tega projekta, med temi posebno bivšega predsednika koroškega deželnega zbora in beljaškega župana Sereinigga ter bivšega zveznega prezidenta dr. Schärfa, ki se je prav posebno zavzemal za gradnjo ceste na Dobrač. Naglasil je, da niso le pokrajinske lepote koroške dežele vse, če si naša domovina v turističnem prometu osvaja prvo mesto med avstrijskimi zveznimi deželami, temveč perdesem pridnost ter podjetnost naprednega koroškega prebivalstva. Mnogo v preteklosti zamujenega se povsod na Koroškem danes uresničuje, vsepovsod se poraja kaj novega. Cesta na Dobrač je mejnik na poti k novim uspehom za še lepšo Koroško.

Nadaljnje nagovore so imeli še finančni minister dr. Schmitz, namestnik deželnega glavarja ing. Truppe in beljaški župan Timmerer.

Po govorih sta dve deklici v nosah izročili zveznemu prezidentu škarje, s katerimi je kot simboličen znak otvoritve prerezal rdeče-belodeči trak čez cesto, ki je bila s tem uradno odprta za tujski promet.

Cesta na Dobrač je dolga 16,5 kilometra ter ima maksimalno vzpefino le 10 odstotkov. Gradbeni stroški so znašali okoli 70 milijonov šilingov.

Pedagoški seminar za dvojezične učitelje

V okviru letošnjih pedagoških tednov v Celovcu je bil — kakor v prejšnjih letih — prirejen tudi poseben seminar za učitelje dvojezičnih šol. Seminar je vodil okrajni šolski nadzornik in vodja manjšinskega šolskega oddelka Rudolf Vouk, po katerega zaslugi so bili referati, ki so se zvrstili od ponedeljka do četrta, skrbno sestavljeni ter referenti posredno izbrani. Posameznih predavanj se je udeležilo povprečno nad 30 učitelje in učiteljev iz vseh predelov dvojezičnega ozemlja, ki so prve dni počitnic žrtvovali za svojo strokovno izobrazbo.

Udeleženci seminarja za dvojezične učitelje so se s svojimi nemškimi kolegi udeležili tudi skupnih glavnih referatov, ki so bili letos posvečeni socialnim in gospodarskim vprašanjem. Odlični referenti z Dunaja, sekcijski svetnik dr. Adolf März, prof. dr. Hans Krasensky in univ. prof. dr. Leopold Rosenmayr, so vsak po svoje doprinesli k usposabljanju učiteljskega za naloge, ki jih jim nalaga novi učni načrt.

Seminar za učitelje dvojezičnih šol je obsegal naslednja predavanja: Okrajni šolski nadzornik Rudolf Vouk je v svojem uvodnem referatu

izčrpno nakazal pedagoško-didaktične aspekte poučevanja po manjšinskem šolskem zakonu ter razložil natančna navodila glede prijav k dvojezičnemu pouku. Šolski upravitelj Johan Millonig je govoril o ljudski pripovedki v pouku in na konkretnem primeru nakazal vsestransko uporabo pripovedke v šoli. Pri tem je naglasil, da bi bili ravno učitelji posebno poklicani, da zbirajo in zapisujejo dragoceno narodno blago. Učitelj Walter Lukan je imel predavanje o slovenskem petju na naših šolah ter je nakazal pot do uspešnega petja na raznih stopnjah ljudske šole. Strokovni nadzornik dr. Valentin Inzko je govoril o zvezah med Prešernom in Koroško. Prof. Janko Messner je v svojem zelo zanimivem referatu nakazal bogastvo narečja in pot otroka do bismene slovenščine. Prof. Johan Schnabl je nadaljeval svoje lankoletno predavanje o slovenskem literarnem ustvarjanju na Koroškem in svoja tokratna izvajanja posvetil dobi od Janežiča do Prežihana, od katerega je ob koncu navezal na Perkoniga. Prof. dr. Pavle Zablatnik pa je v svojem referatu o slovenskih narečjih na Koroškem med drugim ovrgetel tudi teorijo o posebnem vindiškem narodu oziroma jeziku.

Udeleženci seminarja so izvajanja referentov spremljali z velikim zanimanjem, zavedajoč se, da jim bo vse to koristilo pri njihovem odgovornem delu na dvojezičnih šolah. Tako je bil tudi ta seminar jasen odgovor tistim, ki mislijo, da koroški Slovenci nimajo več dovolj življenjske sile v sebi in so kot manjšina obsojeni, da se utopijo v morju večinskega naroda.

Požarna bramba v Borovljah - 80 let

Osemdeset let bo preteklo 1. avgusta, odkar so v Borovljah pionirji gasilske misli ustanovili svojo požarno brambo, organizacijo, ki naj služi bližnjemu v službi vsem ljudem brez razlike mišljenja in jezika. V prvih desetletjih je bila gasilska oprema primitivna, brizgalne na ročni pogon, prevozi pa s konji in za moštvo pešačenje. Danes je bramba tehnično dodobra opremljena in sposobna velikih zmogljivosti ne le v boju proti požarom, temveč tudi pri drugih nesrečah in elementarnih škodah. V osemdesetih letih svojega obstoja se je bramba vedno izkazala, da zasluži zaupanje vsega boroveljskega prebivalstva.

Zato je samoumevno, da so v Borovljah praznovali pomembni jubilej zelo častno in slovesno. Slavnosti so se udeležile delegacije vseh požarnih bramb v okraju, boroveljsko prebivalstvo pa je bilo do malega vse na nogah in s tem pokazalo povezanost s svojo koristno človekoljubno ustanovo.

Pa tudi gasilska delegacija iz Tržiča v sosednji državi je prispejala v Borovlje, da boroveljskim gasilcem čestita k jubileju in skupno z njimi slavi častni praznik. Tudi ta obisk je bil lep doprinos k medsebojnemu spoznavanju in zblizevanju, ker namen in cilj teh organi-

zacija je povsod enak — človekoljubje.

Na slavnosti so bile navzoče mnoge osebnosti javnega življenja iz občine in okraja. Slavnostni govor je imel župan Sörgo, ki je na kratko očrtal zgodovino brambe. Nadalje so spregovarili deželni gasilski komandant Morak, okrajni gasilski komandant Nusser in okrajni glavar dr. Marko. Vsi so izražali pohvalo desetletja trajajočemu koristnemu delu brambe, ji želeli nadaljnje uspehe in apelirali posebno na mladino, da posnema zglede zaslužnih starih in že mrtvih gasilcev.

Poziv za pomoč žrtvam poplav

Avstrijska zvezna vlada je naslovila na avstrijsko ljudstvo poziv, da pomaga žrtvam letošnjih poplav. V pozivu je rečeno:

Naravna katastrofa največjega obsega je prizadela desetisoče naših državljanov. Poplave so preplavile mesta in vasi, prisilile tisoče družin, da so morale zapustiti svoje domove, ter uničile posevke na obširnih površinah kmetijske zemlje. Škode, ki jo je vsled tega utrpelo avstrijsko gospodarstvo, trenutno sploh ni mogoče ugotoviti. Zvezna vlada bo za održavanje, ki jih je prizadela ta katastrofa, podvzela ustrezne ukrepe. Poziva pa tudi vse državljanke, ki so imeli srečo, da so bili obvarovani pred katastrofo, naj po svojih zmožnostih prispevajo za lajšanje vsaj najhujše bede; pri tem se zvezna vlada ne obrača le na posameznike, marveč tudi na ustanove in podjetja, da učinkovito pomagajo popravljati škodo.

Prispevke je treba plačati na poštni konto „Postcheckkonto Nr. 9000, Hochwasserhilfe“ avstrijske zvezne vlade; položnice se dobijo pri vseh občinskih in poštnih uradih.

Zvezna vlada apelira na večkrat dokazano pripravljenost avstrijskega ljudstva, da pomaga. Potrebna je hitra pomoč!

Avstrijska zvezna vlada

Pliberk

Prejšnji teden sta se poročila Zora Golob, kuharica v Breznikovem hotelu na Zablatniškem jezeru, in Lojze Kristof, poslovodja Kmečke gospodarske zadruge v Pliberku, tajnik domače Hranilnice in posojilnice ter živinorejske zadruge za Ljubuče in okolico, poleg tega pa sodeluje tudi pri svinjerejskem krožku in pri Slovenskem prosvetnem društvu »Edinost«. Kakor lahko sklepamo, je zaposlen v vrhni meri in je razveseljivo, da je le našel čas in vstopil v zakonsko življenje. Nevesta, ali bolje povedano njegova

žena, je doma iz Št. Jurija pri Celju. Po šolski izobrazbi si je osvojila lepo stopnjo strokovnega in splošnega znanja in je poklicno trenutno priznana kuharica v zgoraj imenovanem hotelu. Kakor je podoba, njena kuharska umetnost zadovoljuje delodajalca in številne razvzajene goste. Ker v živahni tujsko-prometni sezoni ni časa za pravo poročno slavlje, bo to pozneje po cerkvenih poročnih obredih, menda na nevestinem domu. Tudi poročno slavlje našega zavednega novoporočenega para bomo opazovali in o tem na kratko poročali tudi širši javnosti. Za danes Zori in Lojzu iskreno in srčno čestitamo.

Tudi konsum pomaga žrtvam poplav

V zvezi s poplavami, ki so letos povzročile veliko škodo na obširnih področjih Avstrije, so tudi avstrijske konsumne zadruge uvedle akcijo za pomoč žrtvam. V razglasu, ki so ga poslale vsem časopisom, med drugim ugotavljajo:

V interesu vseh Avstrijcev in predvsem avstrijskega gospodarstva je, da se žrtvam poplav pomagamo čim hitreje in v vsemi razpoložljivih sredstvih. Tudi avstrijsko konsumno združeno gibanje hoče

prispevati svoj del ter prijateljem, ki so se znašli v sili, pomagati v duhu združne solidarnosti.

Osrednja zveza avstrijskih konsumnih zadrug se je temeljito bavila z ogromno škodo, ki so jo povzročile poplave, ter soglasno sprejele sklep, da za lajšanje najhujše bede zaenkrat stavi na razpolago 200.000 šilingov. Vsoto bodo prispevale avstrijske konsumne zadruge in nakupna družba avstrijskih konsumnih društev (GÖC).

Poleg tega so dobila vodstva konsumnih zadrug in združnih podjetij poziv, da uvedejo veliko zbiralno akcijo, s katero bi dobili nadaljnja sredstva za popravilo škode. Pričakovati je, da bo pri tej akciji sodelovala velika družina združnikov — avstrijske konsumne zadruge oskrbujejo okoli 440.000 članjenih gospodinjstev — in prijateljev združništva. V vseh konsumnih trgovinah Avstrije so do konca julija 1965 na razpolago posebne zbiralne pole, da člani in prijatelji združništva lahko prispevajo svoj del za pomoč žrtvam poplav, med katerimi je veliko takih, ki so zgubili vse svoje imetje.

SPZ NAZANJA

SPD „Zarja“ Železna Kapla

Društvena igralska skupina bo gostovala v Selah, kjer bo v nedeljo, dne 25. 7. 1965 ob 15. uri uprizorila v farni dvorani igro

„Stari in mladi“

Ljubitelji slovenske prosvete pri srčno vabljeni.

SPD „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni

v a b i n a pevski koncert

društvenega pevskega zbora v nedeljo, dne 25. 7. 1965 ob 20. uri pri Voglu v Št. Primožu.

Na sporedu slovenske in nemške narodne in umetne pesmi.

TO IN ONO od Šmohora do Labota

VRATA-MEGVARJE. — Odkar so se začele šolske počitnice, se je turistično gibanje rekordno razvilo. Kolone avtomobilov drvijo čez mejo na sončni jug in obratno tudi iz južnih pokrajin v severne kraje. V soboto na primer je pri Vratah-Megvarjih prevozilo avstrijsko-italijansko mejo nič manj kot 10.000 avtomobilov. Že ob osmih zjutraj so bile kolone motornih vozil pred mejnimi zapornicami in potniki so morali po tri ure čakati na carinsko odpravo, čeprav so bili obmejni organi, posebno na avstrijski strani, zelo hitri. Avto-kolona je segala vse do Vernberka.

PODRAVLJE. — Prejšnjo nedeljo je znani ljudski duhovnik Tomaž Ulbing, župnik v Skočidolu, praznoval diamantni mašniški jubilej. Pred šestdesetimi leti je primiciral v Podravljah. V Skočidolu je župnik od leta 1922, razen let nacističnega nasilja, ko so ga kot zavednega narodnega duhovnika pregnali z župnije. Jubilan je kljub visoki starosti razveseljivo čil in prožen ter še vedno marljivo dela. Čestitamo k častiljivemu jubileju!

OB KLOPINJSKEM JEZERU. V Mladinskem počitniškem domu (Kinderland-Ferienheim) pri Klopinskiem jezeru uživa počitnice 100 otrok. V nedeljo so imeli lepo slavlje z recitacijami, petjem in pleši. V Domu je tudi več otrok iz Slovenije, ki so prav tako z uspehom sodelovali na prireditvi. Koroški in slovenski otroci se prav dobro razumejo ter jim jezikovne razlike ne delajo preglavic. Na slavlju navzoči deželni poslanec Kalt je dejal, da prava ljubezen do domovine predpostavlja tudi spoštovanje in prijateljstvo do pripadnikov drugih narodov.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Blaž Singer; uredništvo in uprava: Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. — Tiska Založnika in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje. — Dopolni naj se pošljijo na naslov: Celovec - Klagenfurt 2, Postfach 124.

Šorš ni več med živimi

V četrtek minulega tedna je umrl Gregor Vidoung. Pod tem imenom je bil poznan le v ožjem krogu. Skoraj vsi koroški Slovenci pa smo ga poznali pod imenom Šorš, kajti pokojni je bil po vojni mnogo let šofer pri osrednjih slovenskih organizacijah v Celovcu. V tem poklicu je nešteto krat prevozil vse kraje in vasi od Zile do Podjume. Pokojni je imel sila dober spomin; pot, ki jo je storil enkrat, si je zapomnil za vedno, prav tako pa tudi ljudi in obraze. Imel je nešteto dobrih znanec po naši zemlji, ljudi, ki jih bo njegova smrt močno ganila.

Šorš se je rodil v skromnih razmerah. V zgodnji mladosti je že okusil vso trdoto borbe za vsakdanji kruh; poznal je vso krivico v svetu, razliko med otroci s »Klanca« in onimi, ki so bili že rojeni v razkošju. Marljivo in pošteno se je prebijal skozi življenje, vedno pa je ostal odločen borec proti izkoriščanju gospodarsko šibkejših po gospodarsko močnejših.

Pred nekaj leti se je osamosvojil ter začel z lastnim taksi-podjetjem. Ker je bil povsod znan, je podjetje tudi uspevalo. Žal pa se mu je zdravje rahljalo, več let je bolehal, podvrči se je moral operacijam in končno mu je smrt pretrgala nit življenja v starosti komaj 55 let.

Kakor je bil skromen vse življenje, tako so ga na njegovo lastno željo minulo soboto v najožjem krogu pokopali na celovškem centralnem pokopališču. Zato je tudi ZSO, ki ga bo ohranila v častnem spominu, namesto venca namenila primeren znesek dijaškemu domu Slovenskega šolskega društva.

FANTASTIČNA PREDVIDEVANJA MEDICINSKIH STROKOVNJAKOV:

Življenje — shranjeno za drugo stoletje

Za biologe našega stoletja smrt ni več nujna meja, ki se je ni mogoče izogniti. Pravijo, da je smrt le nesrečen primer, v katerem v trenutku zastane zapleteni sistem, ki povezuje in usklajuje dele milijard celic in povzroči njihovo postopno odmiranje.

ČUDNA OPOROKA

Že pred leti je znani francoski biolog Jean Rostand napisal: „Prišel bo dan, ko bodo nezdravljivi bolniki in stari ljudje puščali oporoke, v katerih bodo zahtevali, da njihovo telo ob smrti ohladijo in položijo v posebne krste z napisom: Oživeti, kadar bodo izdelana zdravila za zdravljenje raka ali...“

Ameriški profesor fizike, matematike in astronomije trdi, da je že sedaj fizično mogoče oživeti človeka po smrti.

Po smrti naj bi ga ohladili do temperature absolutne ničle tako, da bi telo potopili v tekočo raztopino helija in potem v posebnih prostorih shranili za nekaj desetletij ali pa celo stoletij. Skratka — vse do tlej, da se medicina ne nauči zdraviti bolezni, ki je povzročila smrt.

OŽIVLJANJE

Torej, nesrečen primer ni povsem brezupen. Neposredno po smrti so človekove celice še žive. Če se s pomočjo določenega postopka obnovi biološko ravnovesje, organem oživi. Trditve niso abstraktne. Že sedaj je dobila svoje mesto v znanosti nova medicinska veja — reanimatologija. Moskovski profesor Njegovski, eden od pionirjev te znanosti, je oživel že več novorojenčkov, ki so se zadušili ob porodu in bolnikov, ki so umirali zaradi hudega krvavenja ali slabega srca.

Šest usodnih minut je umrl v labilnem stanju klinične smrti. Nato začno odmirati celice velikih možganov: nastopi prava smrt. Profesor Etlinger meni, da je najprej potreben uspeh pri podaljšanju teh šest minut, potem pa bo nastopil svoje delo mraz.

Rastline in razlika v svetlobi

Znano je, da je svetloba za rastline bistvenega pomena. Manj pa je znano, da svetloba vpliva tudi na potek rasti pri rastlinah. Kratkovalovna, ultravijolična in modra svetloba ugodno vplivajo na rast v dolžino, dolgovalovna rdeča svetloba pa vzpodbujata rast v višino. Trajanje svetlobe je pomembno tudi za oblikovanje cvetov. Dokazano je, da rastline, ki potrebujejo dolg dan, so razne vrste žitaric, sladkorna pesa, špinaca ipd., cveto le, če dobe več kot 12 ur svetlobe dnevno. Nasprotno pa nekatere druge rastline cveto le, če so vsaj dvanaest ur dnevno v temi. Poskusi z zamračevanjem so danes že splošno znani, tako je n. pr. mogoče doseči, da krizanteme, ki običajno cveto pozno jeseni, vzcveto že precej prej.

Botaniki so zdaj pričeli s poskusi z umetnim osvetljevanjem, ki ga že dlje časa s pridom uporabljajo živinorejci. Na sodobnih živinorejskih posevkih je vedno tako podnebje kot v avgustu, čeprav živali nikdar ne vidijo naravne svetlobe.

VLADO FIRM:

Uskoška nevesta

7. nadaljevanje

Grof je izpustil zvonec. V obraz je bil bel kot čipkasti ovratnik njegovega vezanega suknjica. Končno je stisnil iz sebe:

„Svojim podložnikom sodim jaz!“

„Kaznujete da, toda ne lastite si sodbe življenj. V Novem mestu je cesarsko sodišče edino pristojno odločati nad življenjem in smrtjo deželanov. Zahtevam tri, a živa sta le dva, grof.“

Rezki grofov smeh je napolnil mali salon. Grof se je poigral z bodalom. Obrnil se je in hotel oditi.

„Gospod grof!“ ga je ustavil Tudor. „Menim, da deželnemu glavarju, cesarjevemu namestniku, pač ne bo vseeno, ko izve, da kršite njegove zakone, njegovo sodstvo in s tem nam, vojakom, ki smo poklicani, da prav tako ohranimo v deželi red in mir, otežujete delo in se rogate vojaški oblasti. Z isto pravico, kot vrhovni uskoški poveljnik, vam odrekam vsako pomoč in četo, ki je na poti, zavrnem, da ostane vaš grad v teh nemirnih časih osamljen. Gospod, uskoških vasi je veliko in Uskokov nič koliko.“

Grof je poslušal in drhtel po vsem telesu.

„Vzemite jih,“ je končno zagrmel, „a le pod pogojem, da jih izročite deželni oblasti. Vse tri!“

„Ne, le dva, tretjega sta ubili,“ ga je ostro prekinil Tudor. „Pašljite ju z mojimi Uskoki za menoj na graščino Zumberk, a živa, gospod grof!“

POSKUS PRED DVEMA STOLETIJEMA

O zmrzovanju kot sredstvu za podaljševanje življenja so govorili že v osemnajstem stoletju. Neki Francoz je dejal: „Verjetno bo vsakdo, ki upa, da bo živel 80 let, rajši podaljšal življenje za 10 ali 12 stoletij tako, da bo v vsakem stoletju živel po 8 ali 9 let.“

Že leta 1780 je jezuit-znanstvenik Spalanzani hotel dokazati, da zmrzovanje za najbolj enostavne organizme ni problem. V tem letu je na temperaturi —19°C shranil mikroorganizme, ki živijo v mahu. Pozneje jih je oživel z ogrevanjem in potapljanjem v vodo.

Pri bolj zapletenih organizmih je največji problem voda. Nemogoče je iz človeškega organizma odvzeti vso vodo, ne da bi bile poškodbe v tkivu nepopravljive. Neki ameriški znanstvenik meni, da morajo biti celice ostekljene v delcu sekunde, ker je le tako mogoče preprečiti njihove spremembe. Najbolj važno je torej kar najhitreje znižati temperaturo do —40°C Celzija.

USPEHI IN POMISLEKI

Znani newyorški zdravnik je dejal: „Ko bi vsi zdravniki delali enotno, bi dosegli uspeh pri zmrzovanju v manj kot petih letih.“ Majhne možnosti so, da bo mogoče oživeti že prvega človeka. Toda drugega ali tretjega? Nihče še ni poskusil oživeti zmrznjenega človeka, ker znanost trenutno še ne dosega te stopnje.

Kljub temu dosežki človeštva v tem pogledu niso majhni. Leta 1956 so jugoslovanski znanstveniki oživeli podgane ohlajene na —6°C. Oživljene podgane so bile odpornejše, njihovo srce je delalo bolje kot pred „smrtjo“. Marca 1963 je sovjetski biolog Lozinski ohladil do temperature —269°C dvajset gosencin: trinajst jih je povrnil v življene. Podobnih uspehov je bilo še več.

In mogoče res ni daleč čas, ko bo mogoče uresničiti zamisel znanstvenika Etlingerja in ustanoviti „Društvo bodočih nesmrtnikov“.

Človek v opazovalnici »Titanica« je imel nočno slepoto. Tako domneva dr. Heinrich Wietfeldt, zdravnik iz Bremerhavna. Angleška potniška ladja se je aprila leta 1912 zaletela v ledeno goro in se potopila; utonilo je 1513 ljudi. Pri študiju poročil s preiskave je vzbudilo pozornost dr. Wietfeldta dejstvo, da so preživeli opazili ledeno goro že dvajset minut pred trčenjem, človek v opazovalnici, ki je za opazovanje posebej določen, pa jo je zagledal šele pol minute pred usodnim udarcem in seveda šele takrat dal znak za alarm. Zdravnik je mnenja, da je ta človek zelo verjetno imel nočno slepoto zaradi pomanjkanja vitamina A. Leta 1912 me-

Nočna slepota potopila ladjo „Titanic“

dicina še ni poznala nočne slepote. Kaj možno je, da so tudi drugi mornarji na »Titanicu« imeli nočno slepoto, vzrok za to naj bi bil isti, soj so bili tisto zimo, preden so jih sprejeli na ladjo, skoraj vsi brezposelni — razumljivo je torej, da niso mogli imeti hrane z zadostnimi količinami tega vitamina.

V razvojnih laboratorijih družbe Westinghouse Electric v ZDA so razvili novo televizijsko snemalno kamero. Cev, ki so jo imenovali SEC — vidikon, ima posebne lastnosti, ki so zelo ugodne pri raziskavah vesolja. Pravijo, da takšna kamera »vidi« celo v temi. Zelo zanimiva novost, zato je vredno, da se seznanimo z njo.

Običajna snemalna kamera pretvori vidno sliko v električne signale, ki jih ojačijo in s pomočjo antene oddajajo. Pri tem pade svetloba od predmeta, ki ga snemajo, na občutljivo fotokatodo. Ta fotokatoda je narejena iz posebne kovine, ki ima to lastnost, da se iz nje izbirajo negativno nabiti delci — elektroni, ko pade nanjo svetloba (zato se imenuje fotokatoda). Čim svetlejši je predmet, tem več elektronov se izbije iz te katode. Tako delajo današnje snemalne kamere. Raziskovalci družbe Westinghouse Electric pa so odkrili nov pojav, ki so ga imenovali »prevajanje sekundarnih elektronov« in ga spretno izkoristili pri izdelavi nove snemalne cevi. Takole so naredili:

Elektrone iz fotokatode najprej pospešijo z električnim poljem, nato pa ti pospešeni delci padejo na tenek in porozen film ali tarčo, kjer izbijejo nove elektrone, ki se zato imenujejo sekundarni elektroni. Ta tarča je napravljena iz trdnega materiala, ki je izredno lahek in porozen, tako da je le 2% njegovega volumna trdna snov. Ostalo je prazen prostor, kjer se brez težav gibljejo elektroni. Kaj so torej dosegli s temi dodatnimi elektroni? Čeprav pade na fotokatodo zelo malo svetlobe, dobijo zaradi sekundarnih elektronov dovolj močan električni signal, da na zaslonu sprejemne televizijske cevi vidimo tudi slabo osvetljene predmete.

Poleg te lastnosti (da je namreč izredno občutljiva) ima pa ta kamera vrsto drugih presenetljivo lepih karakteristik.

ZANIMIVOSTI IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE

● NA JAPONSKEM so naredili uspešne poskuse, pri katerih so elektronski možgani preiskali raka na pljučih. Profesor Iijama je s pomočjo podatkov o oblikah in znakih pljučnega raka izdelal 31 kombinacij za diagnozo raka in jih sistematiziral v elektronskih možganih. Pri praktični preizkušnji je naprava pri 66 primerih dosegla 90-odstotni uspeh. Podoben uspeh so dosegli tudi pri preiskavi 184 primerov tuberkuloze.

● OSEMDESETLETNI iznajditelj Dušan Milosavljevič je izdelal majhno hidravlično stiskalnico za odcejanje sadnih sokov. Stiskalnica je zelo enostavna in praktična za uporabo v gospodinjstvu. Pogonska moč je vodni curek iz vodovoda. Ravnanje z njo je enostavno in nenevarno. Naprava bi bila lahko zelo cenena, mogoče pa jo je izdelati tudi iz plastične mase.

● Na univerzitetni kliniki v Kaliforniji so namenili precejšnjo vsoto za raziskave, da bi odkrili hormon, ki naj bi v bodoče pomagal pri zdravljenju žlezočnega čira. Tak hormon, pravijo strokovnjaki, gotovo obstaja, treba ga je samo najti. Hormonu pripisujejo lastnost, da zavre nastajanje žlezočne kisline. Žlezočna kislina namreč razjeda žlezočno steno na območju čira. Da hormon resnično obstaja, sklepajo iz tega, ker že poznajo hormon gestrin, ki pospeši izločanje žlezočne kisline, brž ko pride v žlezočno hrano. Ko pa je hrana zadostila »okisana«, izločanje žlezočne kisline poneha. To pa naj bi bila posledica hormona, ki ga zdaj iščejo.

● RAZSEZNO zemljišče v Costa Rici, na katerem bo kmalu umolno jezero nove hidrocentrale, bodo prekrili s plastično folijo. S tem bodo zmanjšali nevarnost odtekanja vode skozi tla. Folijo bodo zasuli z deset centimetrom debelim slojem peska in dvakrat tako debelim slojem blata, da se folija ne bi poškodovala.

Ta kamera namreč ni prav nič občutljiva za nenadne močne osvetlitve predmetov, ki jih snema, slika bo še naprej jasna in kontrastna. Poleg tega ustvari sliko zelo hitro in je takoj sposobna posneti novo. Razen tega ne vplivajo nanjo temperaturne spremembe. In še nekaj moramo povedati: sama si lahko »za-

S kamero v veselje

pomni« sliko za dolgo časa, ne da bi se pri tem spremenila kvaliteta slike.

Vse te odlične lastnosti so kot nalašč primerne za satelite, ki so opremljeni s televizijskimi kamerami. Ta SEC — vidikon bo lahko tako posnel celo tisto stran lune, ki je vedno v temi, si bo to sliko zapomnil in jo predvajal šele, ko se bo satelit vrnil na zemljo.

Ali pa drugi primer: zemeljski satelit je izpostavljen močnim svetlobnim spremembam, saj potuje enkrat v območju, kjer je tema, drugič pa zopet tam, kjer je dan. Te svetlobne spremembe prav nič ne vplivajo na kvaliteto posnete slike in zato ni potrebno z zemlje popravljati delovanje snemalne kamere, kot so to delali doslej.

Vsemu temu se morajo razvijalci sekundarnim elektronom in poroznemu materialu, iz katerega je narejena omenjena tarča. Elektroni namreč potujejo v njem dosti hitreje in enakomerneje kot v običajno trdnih snoveh. To dejstvo in še lastnost, da se slika shrani kot pri fotografskem filmu, kaže na to, da bodo s to novo snemalno kamero odstranili mnogo pomanjkljivosti starih cevi.

Grof je nemo prikimal, se prijel za vrat in pravkar hotel zapustiti sobano, ko so se odprla dvokrilna vrata in je nekaj že pijanih plemičev hrupno prikolovratilo iz viteške dvorane. Tudor se je bežno ozrl v dvorano. Srebrne čaše so bile do vrha nalite z vinom in pečena perjad je vabila k mizi. Rdeča, rumena, modra, črna in svileni oblaci gostov so se prelivali v dnevni svetlobi. Pijani glasovi so se mešali s cviljenjem sobaric, ki so pred razbrzdanimi plemiči kot kokoši begale iz kota v kot. Kljub vsemu pa si niso upale zapustiti dvorane, ker jim je grof zagrozil s strogo kaznijo, če to store. Tak je bil torej prizor, ki se je nudil presenečenemu Uskoku.

Tudor se je naglo obrnil, krepko pljunil na preprogo in odšel. Za njim pa je ostal krohot in cviljenje.

Na hodniku ga je čakal oskrbnik. Pristopil je k njemu in ga nagovoril:

„Naročeno mi je, naj vas pospremim do grajskih vrat.“

Osorni Tudorjev pogled ga je presenetil.

„Uskoški vojak je navajen hoditi brez spremstva!“

Stekel je po stopnišču, ne da bi se ozrl. Spremljali so ga le vprašujoči pogledi obhodne straže.

Na grajskem dvorišču je zahrzal Hasan. Tudor je stopil k njemu in ga rahlo pobožal po gobcu. Nemirno je grebel z očiščenimi kopiti po kamenju.

„Gospodar, pojdimo,“ je ogovoril Brano svojega poveljnika in s težavo krotil Liska.

Tudor je skočil v sedlo. Njegova vitka postava je bila kot ulita za Hasanov hrbet. Izza zasenčenih grajskih oken ga je opazovalo dvoje občudujočih oči grajske gospe. Hasan se je hrzaje vzpel na zadnje noge, se bliskovito obrnil, a že ga je jezdec pognal v skok. Prešerno je zdirjal vranec čez dvorišče. Za njim se je pognal še dolgonogi rjavec. Strme so zrl grajski hlapci v jezdece, ki so že predirjali dvigni most in se čez vnanje dvorišče pognali skozi

odprta grajska vrata. Ko se je Tudor obrnil v sedlu, je opazil dvoje temnih postav, ki sta tekli po pobočju navzdol. „Puntarja,“ je zavpil Brano in ustavil konja. „Naj pojezdimo za njima? Vohunila sta!“

Hotel je pognati Liska vskok, ko je Tudor urno zgrabil njegovega konja za vajeti in ga zavrnil:

„Pusti ju, naj gresta svojo pot!“

Trojica je oddirjala. Za njimi je ostajala le megla prahu.

2.

Ob naraščajoči Krki so se počasi vrtela počnela mlinška kolesa, ki so se v globokih požirkih nacejala v vodo in jo metala zopet iz svojih številnih požiralnikov. Po dežju se je blatna cesta napolnila z mlakužami. Po njih so čofotale race in gagale gosi, ki so se kričje razpršile, ko jih je preplašil topot konjskih kopit dirjajoče uskoške trojice. Dolenjske vasi so ostajale za njimi, a med zelenjem skrite graščine so jezdecem izginjale izpred oči.

Prihajali so v vas Krko. Tudor je ustavil vranca. Vpitje in kričanje iz vasi mu je prihajalo na uho.

„Ej, to so zopet biriči iz gradu, plenijo beračem,“ je pripomnil Brano in si zategnili pas. Konji so nemirno stregli z ušesi. „Daj, gospodar, da jim podkurimo pete.“

Pomenljivo je pogledal Tudorja, ki si je z eno roko senčil oči in odvrnil:

„Postojta, napasti jih smemo le z zvijačo. Tudi oni so gosposka.“

Brano je zasukal konja, za njim sel na belcu. Vpitje se je približevalo. Zaslíhal se je pok pištole. Branove, čeprav že stare, a ostre oči, so razločile jezdece, ki so se bližali v divjem diru. Od začudenja je pričel glasno štetiti: „Eden, dva, tri, vraga, pet!“

Vpliv briketiranja krmil na krmilno vrednost

Proizvodnja krmil v briketirani obliki se je v svetu že močno razširila. V Ameriki predstavljajo briketi že polovico celokupne proizvodnje krmil. Briketiranje krmil ima svoje prednosti in tudi svoje slabosti. Med prednostmi stoji na prvem mestu lažji transport, med slabostmi pa podražitev proizvodnje ali priprave krmil, poleg tega pa tudi negativni vpliv na nekatere biološko važne sestavine v krmilu, predvsem na vitamin A.

Nemška znanstvenika dr. Kramp in dr. Nebring sta pred kratkim raziskovala, katere prednosti ima s stališča prehrane briketiranje krmil za prašiče in perutnino v primerjavi z običajnimi mletimi krmili. Pri tem sta na podlagi številnih poskusov ugotovila, da z briketi

- prebavljivost močnih krmil za prašiče in piščance povečamo za približno 2 odstotka,

- ostane biološka vrednost beljakovin za prašiče nespremenjena,

- količina karotina v dehidrirani lucerni, ki je bila dodana krmilu, ne pade, pač pa se zmanjša za 8%, če so bila krmila 5 mesecev vskladiščena, medtem ko se pri običajnih krmilih v papirnatih vrečah zmanjša za 51%,

- konsumacija krme pri prašičih poveča za 15% in je krma za 10% bolj izkoriščena kot v mletih krmilih,

- najbolje krmimo, če niso večji od 8 mm, ker se prašiči na večje briquete težje navadijo,

- prašiči popijejo več vode kot poleg navadnih krmil,

- poraba krme pri starejših piščancih ne naraste, da pa se pri piščancih do 6 tednov starosti poveča in jo za 20% bolj izkoriščajo kot mleto krmo.

Piščanci do 10 dni starosti so najraje jemali briquete v velikosti 1,5 do 2 mm. Za piščance nad 10 dni starosti pa so bili najbolj primerni 3 mm veliki briketi. Kokoši nesnice so konsumirale okrog 10% več briketiranih krmil. V ugodnih pogojih so znesle sorazmerno več jajc kot kokoši, ki so dobivale mleto krmilo.

Negativne posledice briketiranja pa so bile naslednje:

- Med briketiranjem je razpadlo 20 do 30 odstotkov vitamina A, ki je bil dodan krmilu za perutnino. Ker pa dajejo krmilu 30 do 50 odstotkov več vitamina, kot znašajo po normalnih potrebah, se v poskusih niso pokazale negativne posledice zaradi delnega razpada vitamina A ob briketiranju.

- Kokoši nesnice v slabih pogojih reje kljub večji konsumaciji briketov niso povečale nesnosti, razen tega pa so prej začele jesti perje kot druge skupine.

Poleg naštetih prednosti in slabosti briketiranja, ki se kažejo v prehrani, je treba omeniti še občutno manjši razsip krme, če jo perutnina dobiva v obliki briketov. Nadalje se pri briketih ne more zmanjšati homogenost krmila pri presipanju v silosih in pri transportih. Medtem, ko pri običajnih mletih krmilih ostane ravno med ostanke na dnu krmilnikov največ mikroelementov (mikroelementi in vitamini), ker so dodani v obliki praškov, se to pri briketih ne more zgoditi.

Pri govedu je prireja odvisna od vlaknine v krmi

Zaradi velikih prebavil goveja živina lahko požre veliko voluminozne krme, to je vseh vrst sena, silaže, zelene krme ter gomoljnic in korenčnic. Vse te vrste krme imajo na enoto hranilne vrednosti veliko prostornino, v čemer se bistveno razlikujejo od močnih krmil.

Hranilno vrednost krme lahko izračunamo iz podatkov kemične analize, izražamo pa jo navadno v beljakovinah in škrobnih enotah ter v sušini. Poleg teh pa je tudi odstotek surove vlaknine (Rohfaser) zelo odločilen činitelj krmne vrednosti, kajti ta odstotek v veliki meri vpliva na njeno hranilno vrednost.

Surova vlaknina ni enotna kemična spojina, marveč zmes raznih spojin, predvsem težko prebavljive celuloze, lignita, pektina in podobnih snovi, ki pri kemični analizi kljub polurni obdelavi z žvepleno kislino in kalijevim lugom ostanejo neraztopljene. Surova vlaknina je težko in le delno prebavljiva, zlasti za prašiče in perutnino, ter ovira tudi prebavo drugih hranilnih snovi, beljakovin in topljivih hidratov. Njena količina narašča s starostjo krme, zato je tudi kakovost krme slabša, čim pozneje je bila krma košena in spravljena.

Glede na odstotek vlaknine v zračno suhem stanju krme lahko pridelke ločimo na dve skupini. Prvo skupino sestavljajo vse vrste žitnega zrnja, razna semena, krompir in korenčnice. Vsi ti pridelki imajo 2 do 10% surove vlaknine, so lahko prebavljivi ter služijo predvsem za prehrano ljudi, prašičev in perutnine. Za govejo živino jih uporabljamo le kot dodatno krmo in v manjših količinah. Značilno za vse te pridelke je, da imajo dokaj stalen odstotek vlaknine. Največja razlika med dobro in slabo kvaliteto pridelka znaša 2 do 4% absolutne vrednosti vlaknine.

V drugo skupino štejemo vse vrste voluminozne krme gomoljnic in korenčnic. To krmo sestavljajo skoraj vedno cele rastline s stebli in listi, zato vsebuje — računano na zračno suho snov — od 20 do 40% surove vlaknine. Zaradi tolikšne količine vlaknine je seveda ta krma težko prebavljiva, zato jo lahko najbolje izkoriščajo prežvekovalci, ki zaradi svojih prebavil lahko prebavijo tudi velik del vlaknine.

Voluminozna krma je torej goveja osnovna krma. Značilno pa je, da ima ista vrsta krme zelo različne količine vlaknin. Odstotek je odvisen od gnojenja in oskrbe, od časa košnje ter sušenja in siliranja. Mlade rastline, ki imajo v glavnem liste, imajo najmanj vlaknin in so zaradi tega najlažje prebavljive. S starostjo se poveča delež stebel in z njimi količina vlaknine, pade pa njihova hranilna vrednost.

Dobra zelena trava s travnikov vsebuje pred cvetenjem 22 do 24% vlaknine, njena škrobna vrednost pa znaša 50%, računano na zračno suho snov. Pozno košena zelena krma s travnikov ima 30 do 35% vlaknine in zaradi tega le še 40 do 45% škrobne vrednosti. Še bolj pereče kot pri zeleni krmi je vprašanje kvalitete pri senu in silaži. Pri teh se odstotek vlaknine pri

sušenju in siliranju lahko močno poveča, kar je seveda odvisno od spravila. Med dobro sušenim senom in izpranim, olesenim bilkastim senom je velika razlika v odstotku vlaknine in škrobne vrednosti. Zgodaj košeno in lepo spravljeno seno ima okrog 25 odstotkov vlaknine in 30 do 32% škrobne vrednosti; povprečno seno pa ne doseže več kot 20 do 25% škrobne vrednosti, medtem ko odstotek vlaknin v njem zleze na 30 do 35%. Podobno se s starostjo rastlin spreminja tudi kvaliteta silaže.

Ta primerjava torej znova potrjuje, da ne moremo govoriti o neki ustaljenosti hranilnih snovi v osnovni goveji krmi. Ta hranilna vrednost niha in pada skladno s starostjo rastlin v času spravila in z njihovim spravilom. Letošnje naše seno bo zaradi pozne košnje gotovo slabše, kot ga pridelamo v normalnih letih. Imelo bo več vlaknine in manj škrobnih vrednosti, kar pomeni, da bomo z enakimi količinami, kakor jih normalno pokladamo goveji čredi, dosegli manj mleka in manj prirasika, kakor ga običajno dosegamo. Iz tega pa ne sledi le to, da bomo morali posvetiti vso pozornost spravilu kvaliteto dobre ofave in jo pri krmiljenju mešati s senom, marveč bomo morali živini pokladati tudi več sena in silaže, kot običajno, poleg tega pa manjkajoče hranilne vrednosti še dodajati v obliki močnih krmil.

Strojni krožki v razvoju mehanizacije kmetijstva

(3. nadaljevanje in konec)

Ko smo tako preprosto in razumljivo orisali bistvo strojnega krožka in prakso njegovega poslovanja, si lahko ogledamo še nadaljnje prednosti, ki jih članom nudi. Zadnjič smo videli, da strojni krožek svojim članom omogoča, da svoje kmetije takorekoč čez noč polno mehanizirajo in to zelo poceni. Po eni strani so poceni mehanizirane potom plačila učinkovitih stroškov, ki jih povzročajo stroji, po drugi strani pa s služenjem denarja za obrestovanje in amortizacijo stroja v času, ko je ta na kmetiji lastnika brez dela. To je neprecenljiva prednost, ker se potom strojnega krožka kapital, ki ga imajo člani naložnega v strojih, bolje obrestuje in nagleje amortizira. To pa je končno za vsak stroj najbistvenejše. Pri strojih, zlasti poljskih, najbolj drži pregovor »kdor ne dela, rja« in tudi ničesar na svetu dandanes ne zastari tako naglo kot kmetijski stroj. Torej mora kmetijski stroj v času, ko je uporaben, čim več delati, drugače se ne more obrestovati in amortizirati.

Strojni krožek svoje člane k ničemur ne sili, vsak član ima glede svojih strojev popolno svobodo. Krožek člane ne sili k popolni mehanizaciji, le-to jim samo omogoča. Posesnik tega ali drugega stroja s posredovanjem krožka lahko prevzame obveznost, da bo s strojem po potrebi pri drugih članih delal, kar pa tudi lahko odkloni, če mu to iz kakršnega koli vzroka ne gre v račun.

Največja prednost strojnega krožka je vendar v tem, da nobenemu članu ni treba dajati dragih in kompliciranih strojev, kakor so današnji, iz rok. Krožek temelji na tem, da s svojim strojem vsak član dela sam ali pa oseba, ki je večja oskrbe in dela s strojem. S strojem gre sam na sosedove njive delat in sicer proti odškodnini po tarifi, na katero se člani skupno zedinijo. V istem času pa z drugim strojem sosed opravlja potrebno delo na njegovem polju. Ta princip medsebojne pomoči ima prednost v tem, da se lastnik katerega koli stroja izogne nevarnosti okvar zaradi neusposobljenosti osebe, ki bi drugače morala delati s strojem in ki bi ga prav zaradi tega pomanjkljivo oskrbovala.

Nadaljnja prednost tega principa je v povečani storilnosti stroja, kajti na svojem stroju postane s časom vsak specialist, kar na vseh strojih hkrati skoraj nen more več biti. Kot specialist po opravlja delo nagleje in bolj temeljito, kot ga opravlja ne-specialist.

Na številnih kmetijah je sicer dovolj strojev, manjka pa ljudi, ki bi z njimi delali in jih oskrbovali. V takih primerih je skoraj najbolje, da se lastnik poveže z manjšim kmetom ali sosedom, da prevzame on delo z enim izmed strojev. S tem pa je tudi manjšim kmetom dana priložnost ne le mehanizacije svojega dela, marveč tudi stranskega zasluga. Tarife se namreč lahko delijo na osebo, ki dela s strojem in na delo stroja.

Torej strojni krožek ne rešuje le problema mehanizacije, marveč tudi omiljuje problem pomanjkanja ljudi za delo na večjih kmetijah. Marsikje ta problem lahko docela reši.

„To so naši ljudje,“ je razburjeno vzkliknil sel.

„Na čelu jezdi Doič,“ je dejal Brano in pričel mahati z roko.

„Ni sam, dva sta v sedlu, ženski lasje vihrajo hkrati skonjsko grivo,“ je zarohnel Tudor. „Preklete, spet ženilveno nasilje!“ Škrnil je z zobmi, ne da bi vedel, kaj naj stori.

Za petorico pa se je podila skupina vaščanov in jih s krikom in palicami silila k še hitrejšemu diru. Kmečki jezdec na urnejših konjih so se beguncem že nevarno približali. Znova se je zablistalo iz pištole. Konjske glave je pokrivala bela pena, ki je oznojenim dirkačem brizgala iz odprtih gobcev.

Kot blisk je šinil mimo Tudorja jezdec z ugrabljeno nevesto. „Brano,“ je v nastalem hrupu zavpil Tudor, „jezdi in skušaj ustaviti razjarjene vaščane, sicer pride do pretepa. Brži!“

Tudorjev vranec je prhnil, iztegnil vrat in zdirjal, da so se mu kopita komaj dotikala blatne ceste.

„Doič!“ je zavpil in ga po kratki ježi dohitel. Urno je zgrabil konja za uzdo in ga skušal ustaviti. Doičev obraz je bil oznojen in prašen. Že je dvignil roko in z bičem usekal Tudorja po roki. V istem trenutku pa se je Hasan ustavil, se razkoračil in Tudorjeva pest je posnela razjarjenega jezdec s konja. Tudor je z levico skušal v sedlu obdržati ugrabljeno dekle, a trčenje je bilo tako silno, da se je Hasan skoraj sesedel. Skočil je s konja, prijel dekle in jo položil v travo ob cesti. Nato je stopil k brkatemu Uskoku, ki bi se bil spet rad pognal v Tudorja. Spoznal ga je. Uskok je preklinjal.

„Molči!“ se je zadr Tudor in ga stresel za ramo. „Zmikastim te! Ugrabil si dekle, rokovnjač, in razdrabil vaščane. Si pozabil strogi glavarjev ukaz, kaj?“ Krepka zaušnica je Doiča zopet posadila v obcestno travo.

„Vstani!“ Tudor je nasmejan stopil k objokanemu dekletu, ga prijel okoli pasu in ga dvignil.

„Ne boj se me, dekle, nič hudega ti ni. Glej, tam prihajajo tvoji!“

„Ne boj se me, dekle, nič hudega ti ni. Glej, tam prihajajo tvoji!“

Solzna se je skušala nasmejati, Tudor jo je posadil na vranca in z njo odjezdil. Videl je, kako je Brano kmetom nekaj prav burno dopovedoval in mahal z rokami.

Nekaj konjskih dolžin pred njimi so se zasledovalci ustavili. Sovražno so merili mladega poveljnika. Dekle je skočilo s konja in steklo k očetu, ki jo je prijel za roko in jo porinil za svoja široka pleča.

„Vaščani,“ jih je nagovoril Tudor in prekinil moreči molk. Pravočasno je opazil spogledovanje in dviganje sekir. Njegove ostre oči so pazile na vsak gib.

„Saj niste Turki,“ je nadaljeval mirno. „Med nami so malopridneži in med vami grešniki. Menim, da me poznate. Popravljam dejanje našega človeka in vračam dekle. Krivec bo kaznovan, poznate Uskoke! Drže besede.“

Ko je videl pogled dekletovega očeta, je še dodal: „Dobro poznate uskoške vojščake. Znajo sukati sablje. Če bi bil vzel nevesto na svojega vranca, ga ni dirkača med vami, ki bi me bil dohitel. Uskoška naselja so blizu. vračam vam dekle!“

S ponosnim pogledom je osvrknil kmete in skočil na vranca.

„Brano, Doiča v sredino in naprej.“

Konjska kopita so zapela, kmetje pa so obstali in zrlji za uskoškimi jezdec, ki so izginjali v prahu.

Doič je molče jezditel med Branom in slom. Izogibal se je mračnih Tudorjevih pogledov.

„Iz katere vasi si?“ ga je osorno vprašal Tudor.

„Perič nam je vojvoda. Naselje leži v dolini pod gradom Vrhovo,“ je odgovoril Doič.

„Zakaj si jo hotel s silo odpeljati?“

„Nevesto iščem, brhka je,“ je bil odgovor.

„Ha, nevesto,“ se je porogljivo zasmejal Tudor. „Na meji groze Turki, po vaseh tlačani in ti jih še izzivaš, kaj?“ Nastali molk je pretrgalo le enakomerno kapitanje konj.

„Z menoj pojdeš h glavarju Vukmiru na grad Žumberk, on naj te kazuje!“ Doičev obraz je za spoznanje pobledele. Stari glavar je bil neizprosno.

Tudor se je obrnil k slu.

„Odjezdi v naselje pod vrhovsko graščino in sporoči vojvodi, da se čimprej oglasi pri glavarju Vukmiru. Si razumel?“

Sel je pogladil konja v galop. Pot se je na klancu odcepila na levo. Tudor se je ustavil in se zamišljen zagledal v pojemajoči mrak, ki se je umikal noči. Visoko nad njim so se druga za drugo prižigale zvezde. Ko pa se je za hip ozrl v Doičev obraz in priprl veke, mu je v svetlem krogu priplesal pred oči Beli dvor.

Na drugi strani pobočja je ležala razsežna uskoška vas. Tudor je trudno zamahnil z roko in ukazal: „Tam prenočimo!“

o o o

Sonce je stalo že visoko. Po dvoriščih raztresene uskoške naselbine so krulili prašiči. Okoli ilovnatih koč, pokritih s slamo, so se lovili otročaji, se pripravili in obmetavali z ilovnatimi kepicami. Številne so bile uskoške družine. Četvero, petero se jih je stiskalo pod eno streho.

(Nadaljevanje prihodnjic)

GRAHAM GREENE:

Ubogi Maling

Ubogi, neškodljivi, neučinkoviti Maling! Ne bi rad, da bi se smejali njemu in njegovemu borborigmusu, kakor so se zmerom muzali zdravniki, kadar jih je prihajal spraševati za svet, celo po tistem žalostnem vrhuncu 3. septembra 1940, ko je borborigmus za štiriindvajset usodnih ur zadržal združitev časopisnih in tiskarskih družb Symcox in Hythe. Koristi Symcoxove družbe so bile Malingu zmerom dražje (kakor življenje samo: kot priden in vesten uslužbenec, ki ga je njegovo delo osrečevalo, je sanjal samo še o tem, da bi kdaj postal njen tajnik, in tedaj je prišlo tistih štiriindvajset ur, ki so postale usodne za obstoj njegove družbe. Po tistem se mi je Maling popolnoma izgubil izpred oči in ne morem si predstavljati drugega, kakor da se je umaknil iz mesta, da bi strtega srca umrl v kaki podeželjski tiskarni. Joj, ti ubogi Maling!

Borborigmus — tako so imenovali njegove težave samo zdravniki, mi preprosti ljudje pravimo navadno kar, da ti »kruli po trebuhu.« Po mojem je to prav neškodljiva vrsta prebavnih motenj, toda v Malingovem primeru je nastopala v nekoliko ne navadni obliki. »Moj trebuh,« se je pritoževal Maling in žalostno mežikal skozi naočnike, »ima uho, s katerim kdove kako lovi glasove in jih po jedi spet oddaja.«

Nikdar ne bom pozabil zadrege na čajanki v hotelu Piccadilly, ki je bila prirejena na čast skupini tiskarjev s podeželja; bilo je leto dni pred vojno in Maling je še hodil na simfonične koncerte Queen's Hall (po tistem večeru ni šel nikdar več). Na čajanki nas je zabaval plesni orkester, in ko so odigrali The Lambeth Walk, so se v zadovoljni tišini med dvema plesoma, ko so tiskarji posedli za opustošene mize s popečenimi čajnimi kolački, na vsem lepem oglasili uvodni takti nekega Brahmsovega koncerta — potihno, kakor iz kakega oddaljenega dela hotela, žalostno in lepo doneče. Neki škotski tiskar, ki je imel uho za dobro glasbo, je vzkliknil z resno zamaknjeno-
nostjo:

»Moj bog, kako ti ta človek igra!«
Nato je glasba utihnila, kakor bi odsekal. Čudne slutnje so me napolnile, da sem pogledal proti Malingu. Bil je rdeč ko kuhan rak. Nihče ni nič opazil, zato ker je — v škotovo nevoljo — spet zaigral plesni orkester, in mislim, da sem bil edini, ki

je v novi skladbi odkril nenavaden, rahel podton melodije »The Lambeth Walk«, ki so jo igrali malo prej; nikakega dvoma ni bilo, da prihaja glas od stola, na katerem je sedel Maling.

Po deseti, ko so se tiskarji naložili v taksije in se zapeljali na železniško postajo, mi je Maling razodel, kako je z njegovim trebuhom. »Popolnoma je neodgovoren,« se je pritoževal, »pravi papagaj. Zdi se, da ponavlja vse povprek, kar kje sliši.«

S solzami v glasu je pristavil: »Nikakega veselja nimam več z jedjo.

Nikdar ne vem, kaj se bo potem zgodilo. Nocojšnji večer še ni bil najhujši. Včasih je zelo glasno.« Zgubljeno se je zamislil. »Ko sem bil majhen, sem rad poslušal nemške pihalne orkestre...«

»Ali niste šli k zdravniku?«

»Zdravniki ne razumejo. Pravijo, da so to prebavne motnje in naj si ne delam skrbi. Naj si ne delam! Vrh tega je trebuh čisto tiho, kadar grem h kakemu zdravniku.«

Opazil sem, da govori o trebuhu kakor o kaki zoprni živali. Pobito je

strmel v členke na prstih in nadaljeval:

»Zdaj se bojim vsakega novega glasu. Nikdar ne vem, kaj vse se lahko zgodi. Za nekatere glasove se sploh ne zmeni, drugi pa ga nekako... recimo, da... prevzamejo. Ze ko jih prvič sliši. Lani, ko so razkopavali Piccadilly, so ga očarali kompresorji. Po večerji sem jih dobil servirane vsak dan.«

Neumno sem ga vprašal: »Običajna zdravila ste najbrž že vsa preiskusili, kajne?« in spominjam se — takrat sem Malinga zadnjič gledal, kakor da je tisti trenutek naredil križ nad možnostjo, da bi ga živa duša kdaj razumela.

Srečala se zato nisva več, ker me je vojna vihra vrgla iz tiskarstva v najrazličnejše druge opravke, in tako sem dobil poročilo o nenavadni seji, ki je ubogemu Malingu strla srce, šele iz druge roke.

Blitzkrieg proti Angliji, kakor so to imenovali časniki, je trajal že kak teden dni: v Londonu smo se ravno pripravili na to, da pride pet ali šest alarmov na dan, toda tretjega

septembra, na obletnico začetka vojne, je vladal sorazmeren mir. Vendar smo pričakovali, da bo Hitler morda proslavil obletnico s kakim posebno velikim napadom. Zato je skupna seja Symcoxa in Hytha potekala v napetem ozračju.

Zbrali so se bili v tradicionalni zankirni pisarnici nad Symcoxovimi uradi v Fetter Lanu: okrogla miza, ki je izvirala še od ustanovitelja Joshua Symcoxa, jedkanica, ki je predstavljala tiskarski obrat iz leta 1875, in nepomemben izvod biblije, ki je bila že od nekdanj edina knjiga v veliki stekleni knjižni omari, če ne štejejo knjige z vzorci črk. Na predsedniškem mestu je sedel sam stari sir Joshua Symcox: lahko si predstavljate njegove snežno bele lasne in blede, okrogli nonkonformistični obraz. Seje se je udeležil tudi Wesby Hythe in pol ducata direktorjev s podolgovatimi, previdnimi obrazi. Oblečeni so bili v elegantne črne suknjiče. Vsi so bili videti nekoliko nesproščeni. Če so se hoteli izogniti novemu zakonu o davkih na dohodek, so morali hitro ukrepati.

SMEH STOLETIJ

Splošno znan lopov je obesil nad vhod svoje hiše napis: »Zlo naj ne stopi v ta dom!«

Diogen, za katerega je znano, da je z lučjo pri belem dnevu iskal človeka, se je začudil, ko je videl napis:

»Glej no, kako pa pride gospodar v hišo!«

Mladina se je rada posmehovala Diogenu (mladina se torej v dveh tisočletjih ni bistveno pokvarila), toda ta se je znal braniti. Ko sta dva mlečnozobca na cesti srečala modrijana v njegovi čudni opravi, je eden opozoril soseda:

»Bodi previden, da te ta žival ne požre!«

Diogen pa je pomirjevalno dejal:

»Bodi brez skrbi, takšne zelenjave ne mara.«

Na svojih potovanjih je prišel v mesto, kjer si je s svojimi nastopi naprtil jezo prebivalstva. Nazadnje so mu čisto preprosto rekli, naj izgine. Ker je bilo mesto precej zanemarjeno, je Diogen ob odhodu posmehljivo pripomnil:

»Kaznovan bi bil, če bi moral tu ostati!«

V začetku četrtega stoletja je bila Šparta zapletena v hude boje s Perzijci in drugimi sovražniki. Vendar ji je takrat vladal spretni in uspešni vojskovodja Agezilaj in sovražni pritisk ni dosegel ničesar. Po neki bitki se je Agezilaju približalo več vojakov, ki so močno krvaveli. Ponosno so mu izjavili, da niso sovražniku nikdar obrnili hrbta. Kralj pa jim je rekel:

»Raje bi imel v svoji službi tiste, ki so vas tako zdelali.«

Napoleonov zmagovalc Wellington je bil zelo strog in ga vojaki zato niso marali. Ko je bil še polkovnik, je padel v kanal in bi utonil, da ga ni rešil mimo idočji vojak. Wellington se mu je ves ginjen zahvaljeval in ga spraševal, kako naj se mu oddolži.

Največjo uslugo mi storite, če nikomur nič ne poveste,« je dejal vojak.

»Zakaj!« se je začudil polkovnik.

»Če moji tovariši zvedo, da sem vam rešil življenje, me prav gotovo vržejo v kanal.«

Pri Divjem mustangu v Knoxvillu je bilo spet veselo. Fantje z ranča so dobili svojo mezdo in so zdaj hiteli, da bi svoje krvavo zaslužene dolarje čimprej spremenili v whisky in jih zaigrali pri kartah.

Učitelju, ki je bil šele premeščen v to tekaško mesto, je okoli polnoči zadeva postala preneumna. Siromak stanuje tri hiše od krčme in zaradi peklenškega trušča, ki ga povzročajo kavboji, ne more zatisniti očesa. Naposled se je dvignil in odločno stopil k Divjemu mustangu, da bi razgrajajoče kavboje spravil k pameti.

Ravno je hotel stopiti v lokal, ko so se sunkovito odprla krilna vrata in na cesto je priletel neki možakar. Komaj je priletel na sredo ulice, se je takoj spet dvignil in stekel nazaj v krčmo.

Trdovratnež

Učitelj je zmajal z glavo in mu hotel slediti, toda prav tedaj je spet priletelo iz lokala človeško telo. Na svoje presenečenje je učitelj opazil, da je bil to prav tisti mož, ki je že prej doživel podobno usodo. Hotel ga je nagovoriti, toda možakar se je brž spet pobral in znova izginil v krčmi.

Ni minilo deset sekund, ko je možakar spet priletel na cesto. Takoj se je spet pobral, otipal svoje kosti in spet stopil v lokal.

Ko pa je četrtrič v velikem loku prijadral skozi vrata, je učitelj odločno pristopil k njemu in dejal:

»Hej, vi ste pa trdovratni! Ostanite vendar raje kar zunaj, notri vas samo mlatijo!«

»Vem,« je dejal možakar, »ampak kljub temu moram spet noter. Jaz sem namreč krčmar!«

Henry Kaiser

Maling je sedel sključen nad svojim blokom, živčno nared, da svetuje komurkoli karkoli.

Med branjem poročila je prišlo do prekinitve. Welby Hythe, ki je bil bolan, se je pritožil, da mu pisalni stroj iz sosednje sobe gre na živce. Maling je zardel in stopil ven. Najbrž je vzel kako tableto, zakaj pisalni stroj je utihnil. Hythe je bil nestrpen. »Hitreje, hitreje,« je priganjal moža, ki je bral poročilo. »Ne utegnemo tu sedeti vso noč.«

Ali prav to je tisto, kar jih je ča-
Potem ko so prebrali poročilo, je začel sir Joshua s svojim yorkshirskim naglasom dovršeno dokazovati, kako so njihovi nagibi docela rodoljubni: nikakega namena nimajo, da bi se izognili davkom. Samo prispevati hočejo k vojaškemu naporom, nabitni akciji, gospodarnosti... Rekel je: »Dokaz za...« in tedaj so zatulile sirene. Kakor sem bil omenil, smo tisti dan pričakovali velik letalski napad. Ni se bilo kaj obotavljati. Direktorji so pograbili papirje in brezglavo planili v klet. Vsi razen Malinga: ta je namreč vedel resnico. Nekaj je bilo spet prebudilo v njem tisto spečo žival! Moral bi se bil izpovedati, toda pomislite za hip: ali bi bili vi imeli pogum, potem ko bi bili videli, kako so tisti postarni možje z belimi papirji pod pazduho pognali dol, ne mence se za dostojanstvo, samo da bi si rešili glavo? Zase vem, da bi storil natanko tisto kot Maling. (Kakor hitro je presodil položaj, je pohitel tudi sam za sirom Joshua; tolažil se je z brezupno vero, da se bo vsaj tokrat trebuh vedel, kakor je treba, in čimprej popravil napako. A to se ni zgodilo. Skupni kolegij Symcoxa in Hytha je ostal v kleti dvanaest ur. Maling je bil seveda ves ta čas z njimi, ne da bi bil znil. Zavoljo nekega nerazumljivega vzroka je njegov trebuh namreč že preuspešno povzel signal »nevarnost se bliža«, niti najmanj pa ga ni zanimal signal »nevarnost je minila«.

Postal sem oče

P. LANG

»Nekaj važnega ti moram povedati, dragi,« mi je rekla Matilda in me narahlo potisnila v naslanjač. Ko sem četr ure pozneje vstal, je ležala na mojih plečah velika odgovornost, kajti čez nekaj več kot sedem mesecev bom postal oče najlepšega in najpametnejšega otroka na svetu.

Seveda sem z vsemi silami pomagal Matildi, da je ta lepi, toda težki čas čim lažje prestala. Namesto je sem dvigal slušalko in jo zopet polagal na vline, namesto nje sem odklepal in zaklepal vrata in namesto nje sem lovil muhe po sobi. Rad bi ji pomagal tudi pri pomivanju posode, čiščenju tal in čevljev, toda tega se nisem nikoli učil in zato sem ta posel prepuščal svoji ženi. Zavedal sem se, da nestrokovno opravljeno delo bolj škoduje kot karisli in bi povzročilo moji ženi še dodatno delo; ne tega pa nisem mogel dovoliti.

Iz dneva v dan, iz tedna v teden, od meseca do meseca je naraščala moja nervoza in raztresenost. Na česti nisem slišal trobljenja avtomobila, ki je tik pred nosom švigal mimo mene. Čeprav je od ženi nega sporočila minilo že nekaj mesecev, sem vendar kazal že simptome očeta-mučenika. Na moje živce je pritiskala skrb, ali bom ob določenem času našel taksi, da bom lahko prišel pravočasno do bolnišnice. Vendar ni bila to edina skrb, ki me je mučila. Bal sem se tudi drugih nepričakovanih udarcev usode, da ob določenem času telefon ne bi deloval, da nenadoma ne bi zbolela taščica, da ne bi ravno na ta dan pričeli zdravniki stavkati itd. itd.

Ta grozotni strah seveda ni smel zapuščati svojih sledov na mojem obrazu. Na zunaj sem moral dati videz, kakor da mi veseli dogodek v moji družini ne povzroča nobenih skrbi. Toda Matilda je vendar opazila, kaj se dogaja v meni, in mi je pričela previdno ponujati boldrijanove kapljice in kamilični čaj. To nezaupanje v mojo odpornost me je hudo potrla, toda kljub temu sem kazal svoji ženi nasmehljivan obraz in sem ji venomer zagotavljal, da nikakor ne potrebujem nobenega baldrijana in nobenih kamilic, ker sem popolnoma miren, tako miren kot nikoli prej, da sem skratka občudovanja vreden miren mož.

V sedmem mesecu sem segel po živce pomirja-
joči literaturi, pričel sem hoditi na dolge sprehode, vendar nisem našel miru. Vsakokrat, kadar je prišla Matilda od zdravnika, je njeno poročilo pomirjujoče delovalo name, vendar samo za zelo kratek čas. Potem sem zopet zapadel v pesimizem, ko sem videl, kako je Matilda pri čiščenju tal nekoč spočila svoj obraz.

Naslednji dan sem v službi telefonično poklical neko babico in ji opisal svoje muke. »Ko bo čas, me kar pokličite,« mi je dejala, »medtem pa pripravite čiste rjuhe in poskrbite za vročo vodo.«

Ves dan sem v službi razmišljal, kje bom nabavil rjuhe in vročo vodo, da bom imel vse pri roki, kadar bo potrebno. Ko sem prišel domov, sem pobral iz omare vse rjuhe in si jih spravil v predal svoje pisalne mize, v kuhinji sem si pripravil celo baterijo loncev. Ko sem tako pripravil vse potrebno, sem odšel pomirjen s kolegi v gostilno.

Toda zgodilo se je drugače, kot sem predvideval. Ko sem naslednjega dne prišel zgodaj zjutraj domov, Matilde ni bilo več. Tudi taščica, ki je zadnje dni neprestano prihajala in odhajala, ni bilo. Nikogar ni bilo. Koliko časa je minilo, preden sem odkril v kuhinji na mizi listek, danes ne vem več. Toda ko sem z drhtečimi ustnicami prebral tistih nekaj besed, ki so bile načekane nanjem, sem zdrljak kot raketa od doma in čez nekaj minut pristal v bolnišnici.

Četrti zdravnik je bil pravi.

»Čestitam,« je dejal, »dvojčke ste dobili!«

»Prave dvojčke, enega in še enega, natanko dva? Ali se niste zmotili pri številju? Resnična dvojčka in oba od moje žene?«

»Da,« se je smehljaval zdravnik, me previdno postavil pokonci in odšel.

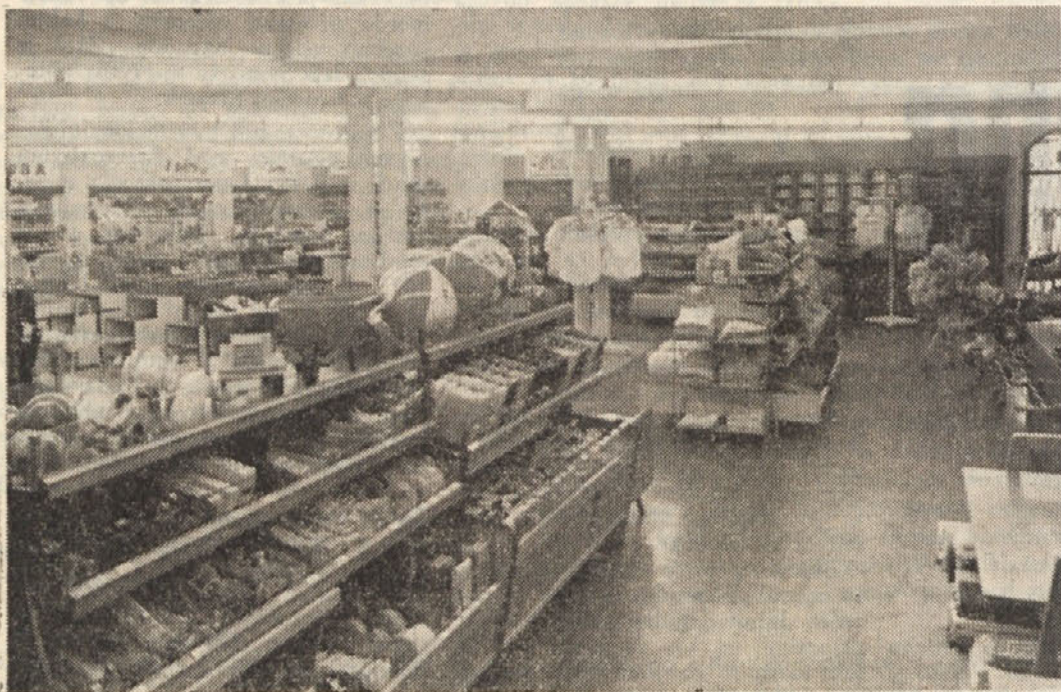
Pred menoj se je ustavljal neki drug bodoči oče, ki je nervozno krožil po hodniku.

»Dvojčki, to je lepo! S tem gotovo niste računali?«

»Nisem računal,« sem vzkliknil in požiral solze.

»Nisem računal, pravite? Dragi moj, pri tako načrtnih pripravah in organizaciji ni moglo biti nič drugega kot dvojčki!«

Kometer, Borovlje največja trgovina v Rožu



»Borovlje, razvijajoče se mesto, postajajo nakupno središče Roža, kajti Kometerjevi so svojo trgovino modernizirali in povečali — tako nekako so se glasili lepaki, ki smo jih videli po vsem Rožu.

Ko so bili v ponedeljek, 12. julija, novi 400 m² veliki prodajni prostori odprti, so napeto čakajoči kupci in obiskovalci lahko ugotovili, da so njihova pričakovanja daleč presežena. Drugače si ni moč razlagati, da so jih na dan otvoritve našli več kot 1500.

V njenih prizadevanjih je trgovina Kometer vodilo prepričanje, da bo v bodočnosti lahko uspešno delovala le velikoprostorna prodajalna, kakršne drugod po svetu imenujejo »supermarket«. Saj je samo potom racionalizacije in najbolj širokogrudnega nakupa mogoče nuditi kupcu največjo protivrednost za njegov težko prisluženi šiling. Razen posebnih uslug glede na ceno in kakovost blaga pa kupec od svoje trgovine tudi pričakuje, da mu je v stanju nuditi vse vsakdanje potrebščine, celo tja do mleka. Vsak želi kupiti »vse pod eno streho«. Trgovina Kometer se že dolga leta trudi, da bi tej upravičeni zahtevi kupcev ustrezala. S sedanjo izgradnjo prodajnih prostorov je bilo omogočeno znatno povečanje izbire zlasti pri gospodinjstvih potrebščinah, kozmetičnih artiklih in otroških igračah. Vse te stvari dobiti po cenah, kakršne običajno lahko nudi le veleblagovnica — za to je v Borovljah obstajala dejanska potreba. Končno ima kupec tudi pravico, da brez tujega vpliva primerja cene in kvaliteto tu in tam ponujene robe. To pa je mogoče samo, če je roba pregledno zvrščena in kupcu, ki naj se lahko prosto giblje po vsem prodajnem prostoru, neposredno dosegljiva. Ne pregovarjanje k nakupu, marveč prijazen in strokovni nasvet je naloga sodobnega trgovca in njegovih pomočnikov-prodajalcev.

Vsem tem zahtevam, ki jih ima današnji potrošnik do svoje trgovine in ki jih tudi mora imeti, če hoče zares ugodno nakupovati, trgovina Kometer vzorno zadošča. Načrte za opremo in organizacijo novo izgrajenih prostorov je izdelala najbolj pomembna nakupna zveza Evrope »Kaufring Düsseldorf — Wien«, katere član je trvdka Kometer že dolga leta. Tesno sodelovanje s to zvezo je tudi vzrok dejstvu, da so postale Kometerjeve »posebne ponudbe« že daleč preko meja našega področja pojem za zmogljivost te trgovske hiše. Sodelovanje z ostalimi članicami omenjene zveze pa omogoča trgovini Kometer nakup svoje robe v tu- in inozemstvu prav tam, kjer jo ponujajo za najbolj ugodne cene.

Da so kupci že davno spoznali in da tudi cenijo prednosti, ki jim jih nudi Kometer, dokazujejo stalno naraščajoči promet, postopno povečevanje ter neprestani napredek v razvoju te trgovine. Prepričani smo, da je sedanja izgradnja prodajalnih prostorov le mejnik na razvojni poti, nikakor pa ne končni cilj trgovine Kometer.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 8.15 Jutranji koncert — 9.00 Pozdrav nate (razen sobote in nedelje) — 10.00 Za gospodinjstvo — 11.00 Ljudske viže — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.00 Opoldanski zvonovi — 12.40 Deželna poročila — 13.05 Opoldanski koncert — 14.55 Posebej za vas — 16.00 Glasba zate — 17.00 Popoldanski koncert — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalne športne novice — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila.

Sobota, 24. 7.: 8.00 Otroški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrh — 8.45 Damača književnost — 14.15 Pozdrav nate — 15.45 O znanstvenih knjigah — 16.00 Iz vseh dolin zvani — 16.30 Pogovor z gostom — 17.35 Paskoča minuta — 19.00 Šport — 20.15 »Noč v Benetkah«, opereta z bregenskih slavnostnih iger.

Nedelja, 25. 7.: 8.05 Nardijski festival — 11.00 Koncert v zelenem — 12.45 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Skozi čas, skozi svet — 17.05 Plesna glasba — 18.05 Samo veselje z glasbo — 19.00 Šport — 19.45 Poskočno in zabavno — 20.10 Radijska igra — 21.15 Bil sem slab učenc, priznanja slavnih mož.

Ponedeljek, 26. 7.: 8.15 Izkušnja v Budimpešti — 8.45 Ljudska glasba tujih dežel — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Koroški knjižni košček — 17.00 Slika z Dunaja — 17.30 Slavnostna otvoritev salzburških slavnostnih iger — 18.25 Za vas? Za vse! — 18.35 Aktualna za mladino — 20.15 Gora nadangela Mihaela — 20.30 Iz koroškega glasbenega življenja — 21.15 Koroška domovinska kronika — 22.15 Evropska zabavna glasba.

Torek, 27. 7.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 15.30 Veselo in zabavno — 15.45 Koroška pesništvo — 18.00 Koroška avto- in motoravija — 18.25 Če mene vprašate — 18.35 Aktualna literarna oddaja — 20.15 »Poštini tatovi«, radijska igra — 21.30 Glasba iz Kanade.

Sreda, 28. 7.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 14.55

Zabavni zbor iz Kopenhage — 17.00 Mednarodni turistični koncert — 18.00 Aktualna reportaža — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 18.30 Znanstvena govorilna ura — 20.15 Solistični koncert iz Salzburga.

Četrtek, 29. 7.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 15.15 Ura pesmi — 17.00 Dunaj ima vedno sezono — 18.00 Kulturna poročila — 18.05 Kmečka oddaja — 18.20 Gospodarski komentar — 18.35 Mladinska oddaja — 20.15 Radijska igra — 21.00 Poštni nabiralnik — 21.10 Prepevamo in pripovedujemo o deželi Drave.

Petek, 30. 7.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 15.15 Komorna glasba — 17.00 Pisan venček melodij — 18.00 Na obisku pri koroških godbah na pihala — 18.35 Kaj pravi industrija — 19.00 Vabijo poletne igre v Bregenzu — 20.00 Komorni koncert iz Salzburga.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.40 Jutranja opazovanja — 6.50 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.00 Veseli ob enajstih — 11.45 Za avtomobiliste (razen nedelje) — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave za Avstrijo — 15.00 Šolska oddaja — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporterji med potjo — 18.00 Vsakodnevna glasbena oddaja s plošč — 19.20 Kaj slišimo zvečer — 21.55 Športni komentar.

Sobota, 24. 7.: 8.20 Da, to je moja melodija — 9.00 Dobro jutro v Avstriji — 9.30 Zabavni zvoki — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 13.20 Odmev iz Avstrije — 13.55 Agrarna politika — 14.00 Godba na pihala — 14.40 Tehnični razgled — 15.05 Dunajska glasba — 16.00 Za dalavno ženo — 16.30 Tako pojo in plešejo v tujih deželah — 17.50 Šport in glasba — 19.30 Avstriji in avstrijska kultura v Avstraliji — 20.45 Convivium musicum München.

Nedelja, 25. 7.: 7.05 Godba na pihala — 9.45 Igranje na klavirju — 10.00 Dobro jutro v Avstriji — 11.00 Orkestralni koncert — 13.10 Za avtomobiliste — 14.30 Skušnja v Budimpešti — 15.00 Ljudstvo in domovina — 16.00 Glasbeni mozaik — 17.05 Inozemski tisk ob

koncu tedna — 17.10 Gledališka oddaja — 18.00 Mednarodna radijska univerza — 19.10 Teden dni svetovnih dogodkov — 19.30 Slavnostne igre v Salzburgu in radio — 21.15 Ameriški pozdravi dunajski univerzi ob 600-letnici.

Ponedeljek, 26. 7.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 13.30 Za prijatelja opere — 14.20 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Alpski ljudski instrumenti — 15.35 Poletje, sonce in glasba — 16.00 Otroška ura — 17.25 Brali smo za vas — 17.40 Ženska oddaja — 18.25 »Boris Godunov«, opera s slavnostnih iger v Salzburgu.

Torek, 27. 7.: 6.05 Preden odidete — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.00 Dobro jutro v Avstriji — 13.20 Medicinska mesečna poročila — 14.35 Satirični komentarji — 15.05 Poletje, sonce in glasba — 16.00 Bidermajerska dama na svetovnem potovanju — 17.25 Znanje za vse — 17.40 75-letnica smrti Vincenta van Gogha — 17.50 Esperanto — 19.30 Poletje z nami — 20.30 Robert Stolz dirigira — 21.30 Slavni glasovi.

Sreda, 28. 7.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 13.20 Teden pri Združenih narodih — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Indijanska lirika — 16.00 Pesmi Nikolajusa Lenaua — 16.30 Otvoritev diplomatskega seminarja na gradu Klesheim — 17.25 Iz raziskovalnega dela visokih šol — 17.40 Lepa pesem — 19.30 Evropska zabavna glasba — 20.15 »Dovolite, moja ima je Cox«, kriminalna igra — 21.00 Se še spominjate? — 21.45 Aktualni prispevek.

Četrtek, 29. 7.: 6.05 Preden odidete — 8.10 Dobro jutro v Avstriji — 9.20 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 14.15 Znani orkestri — 14.35 Glasbeniki iz Predarlške — 15.05 Poletje, sonce in glasba — 16.00 Kako inteligentne so živali — 17.25 Znanstveniki na obisku — 17.40 Ženska oddaja — 19.30 Okoli opere — 21.00 Evropske pokrajine.

Petek, 30. 7.: 6.05 Mladi glas — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.00 Dobro jutro v Avstriji — 10.00 Poletje, sonce in glasba — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 14.35 Ljudska glasba — 15.05 Poletje, sonce in glasba — 16.00 Otroška ura — 17.25 Znanje za vse — 19.30 »Ženska vojna«, glasbena veseloigra — 21.00 Mi in gore — 21.25 Pisan venček melodij.

SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 24. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca — 18.25 Ob večerni uri, pevci iz Sel.

Nedelja, 25. 7.: 7.30 Duhovni nagovor — 5 pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 26. 7.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda — Any Blumauer s svojim ansamblom — Za športnike — 18.00 Za našo vas.

Torek, 27. 7.: 14.15 Poročila, objave — Iz ljudstva za ljudstvo.

Sreda, 28. 7.: 14.15 Poročila, objave — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 29. 7.: 14.15 Poročila, objave — 5 pesmijo po svetu — Iz zdravnikov beležnice.

Petek, 30. 7.: 14.15 Poročila, objave — Od petka do petka po naših krajih — Robert Schumann: Ljubezen in življenje žene, poje Zlata Gašperšič.

RADIO LJUBLJANA

oddaja na srednjem valu 227,1 — 257 — 212,4 — 202 m UKV frekvence 88,5 — 92,9 — 94,1 — 90,5 — 97,9 MHz Poročila: 5.15, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.00 Dobro jutro — 11.00 Za avtomobiliste — 12.05 Kmetijska oddaja — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Popoldanski radijski dnevnik — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Večerni radijski dnevnik.

Sobota, 24. 7.: 4.30 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.15 Zvoki za razvedrilo — 8.05 Domače pesmi in napeti — 9.00 Počitniško popolovanje — 9.15 Naši skladatelji mladini — 9.30 Igrajo domače pihalne godbe — 10.15 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.05 Popularne arije z znamenitimi pevci — 12.40 Prak sončnih dobrot — 13.30 Priporočajo vam — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Moški in ženski zbor DPD »Svoboda« Hrasnik — 17.05 Oremo v kino — 17.35 Iz balata »Hrestač« Petra Iljiča Cokjovskega — 18.15 Melodije tega tedna — 18.45 S knjižnega trga — 20.00 Sobotni poletni večeri v plesu — 21.10 »Glasba ne pozna meja« — 22.10 Oddaja za naše izseljence.

Nedelja, 25. 7.: 6.00 Dobro jutro — 6.30 Napotki za turiste — 7.15 Popularna zborovska in narodna glasba — 8.05 Mladinska radijska igra — 9.05 Voščila — 10.00 Se pomnite, tovariši — 10.20 Pesmi mrtvih proletarcev, kantata — 10.40 Lahka glasba — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 11.45 Nedeljska reportaža — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 13.45 Pred domačo hišo — 14.00

Naš promenadni koncert — 15.05 Vedri zvoki — 15.30 Humoreska tedna — 16.00 Nedeljsko športno popoldne — 20.00 Mojsrške partiture — 21.10 Melodije raznih narodov — 22.10 Plesna glasba.

Ponedeljek, 26. 7.: 7.15 V svetu lahke in operetne glasbe — 8.05 Dabni znanci in Trio Avgusta Štanka — 9.00 Za mlade radovedneže — 9.30 Jutranji koncert — 10.15 Slovenski samospevi — 10.35 Naš podlistek — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.05 Igrajo slavni pianisti — 12.40 V narodnem tonu — 14.05 5 polj po Italiji — 15.30 Poje zbor primorskih akademikov »Vinka Vodopivec« — 17.05 Operne melodije — 18.15 Zvočni razgledi — 18.45 Novo v znanosti — 20.00 Izbrali smo vam — 21.10 Koncert s festivala v Dubrovniku.

Torek, 27. 7.: 7.15 Koncert za dobro jutro — 8.05 Od melodije do melodije — 8.35 Iz narodne zakladnice — 9.00 Počitniško popolovanje — 9.15 Počitniški pozdravi — 9.30 Z domačimi orkestri in ansambli zabavne glasbe — 10.15 Scene iz Boitove opere »Melistofeles« — 12.05 Obisk pri skladatelju Marjanu Kozini — 12.40 Čez hrib in dol — 14.05 Haydnove skladbe v raznih zasedbah — 14.35 Voščila — 15.30 V tork nasvidenje — 17.05 Simfonična glasba — 18.15 Popevke s tekočega traku — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 20.00 Violončelist Ciril Škerjanec — 20.20 Radijska igra — 21.18 Saranadni večer.

Sreda, 28. 7.: 7.15 Zborovska in narodna glasba — 8.05 Zabavni zvoki — 9.00 Svet skozi sončna očala — 9.15 Pojo mladinski zbori — 9.30 Domači orkestri in ansambli zabavne glasbe — 10.15 Iz »15 otroških pesmi« Petra Iljiča Cokjovskega — 10.30 Clovek in zdravje — 10.40 Nekaj domačih in instrumentalnih izvodov — 12.05 Zborovski operni prizori — 12.40 Vanček slovenskih narodnih pesmi — 14.05 Iz koncertov in simfonij — 15.30 Poje zbor Roger Wagner — 17.05 Koncert — 18.40 Naš razgovor — 20.00 Giacomo Puccini: La Boheme, opera — 22.10 Od popevke do popevke.

Četrtek, 29. 7.: 7.15 Igramo za razvedrilo — 8.25 Znanne operetne uverture Jacquesa Offenbacha — 9.00 Počitniško popolovanje — 9.15 Instrumentalna glasba za mladino — 9.30 Zabavni zvoki — 10.15 Pojo solisti mariborske opere — 12.40 Čez zelene trate — 14.05 Hrvatski samospevi — 14.35 Voščila — 15.30 Koncert tujih pihalnih godb — 17.05 Simfonična glasba — 18.15 Turistična oddaja — 20.00 Četrtoke večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Lirika skozi čas — 22.10 Nočni akordi.

TELEVIZIJA

Sobota, 24. 7.: 15.00 Mednarodni jahalni turnir v Vrbi — 18.30 Kratika poročila — 18.33 Kaj vidimo novega — 19.30 Čas v sliki — 20.00 »Usodepolna pustna noč«, veseloigra — 22.25 Čas v sliki, nato kriminalni film.

Nedelja, 25. 7.: 15.00 Mednarodni jahalni turnir v Vrbi — 17.00 Poročila — 17.03 Svet mladine — 17.55 Za družino — 18.30 Poročila — 19.00 Zadržanja živali — 19.50 Šport — 20.10 Poročila — 20.15 »Kriv«, film — 21.45 Dokumentacija o umoru Dollfusa — 22.55 Poročila.

Ponedeljek, 26. 7.: 19.00 Poročila — 19.03 Sala za odrasle — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.00 »Maigret in vedaževalka«, kriminalni film — 20.55 Športno omizje — 22.05 Čas v sliki.

Torek, 27. 7.: 19.00 Poročila — 19.03 Sto milijonov, film iz Afrike — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Enaindvajset — 20.45 Možje in sile: Winston Churchill.

Sreda, 28. 7.: 11.00 Poročila — 11.03 »Maigret in vedaževalka«, kriminalni film — 12.00 Športno omizje — 13.10 Poročila — 17.00 Poročila — 17.03 Za otroke — 17.30 Panosne ladje — 18.00 Poročila — 19.00 Poročila — 19.03 Slika iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.00 »Odpusti nam našo krivdo«, film — 21.40 Japonska v luči svojih filmov — 22.40 Čas v sliki.

Četrtek, 29. 7.: 19.00 Poročila — 19.03 Šport — 19.30 Čas v sliki — 20.00 »Evridika«, igra — 22.00 Evropa tukaj in danes.

Petek, 30. 7.: 19.00 Poročila — 19.05 Trg ob koncu tedna — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Hotel Viktorija — 21.05 Inozemski odmevi — 22.15 Jazz iz Amerike — 22.40 Čas v sliki.

BARVE

ščitijo in olepšajo.

Kvalitetne lake in vse potrebščine za barvanje dobite pri

Podjunska trgovska družba
bratje Rutar & Co.

Dobro vas - Eberndorf

Cestni predor pod najvišjo goro Evrope

Mont Blanc ni več pregrada, marveč zveza med Francijo in Italijo

V navzočnosti francoskega predsednika de Gaulle in italijanskega predsednika Saragata je bil prejšnji teden slovesno odprt cestni predor pod Mont Blanc, najvišjo goro Evrope. S tem se je razdalja med Parizom in Rimom skrajšala za 219 kilometrov — Mont Blanc ni več pregrada, marveč je postal zveza med Francijo in Italijo.

Gradbena dela v predoru so trajala šest let in pol, gradbeni stroški za predor, ki je s svojimi 11,6 km najdaljša cestnoprometna zveza te vrste na svetu sploh, pa so znašali nad 320 milijonov frankov. Za povračilo teh sredstev in za kritje izdatkov za vzdrževanje predora je bila uvedena posebna cestnina, ki bo v začetnem obdobju znašala za motorna kolesa pet, za osebne avtomobile 16 do 40 (pač po velikosti vozila) ter za tovornjake do 185 frankov. Strokovnjaki predvidevajo, da bo v prvem letu peljalo skozi montblanski predor 60.000 motornih koles, 450.000 osebnih avtomobilov, 42.000 avtobusov in 48.000 tovornjakov. To bi pomenilo okoli 22,9 milijona frankov dohodka, ki si ga bosta francoska in italijanska družba delili na pol. Po teh računih naj bi se gradbeni stroški povrnili nekako v sedemdesetih letih.

Montblanski predor ima sedem metrov široko štiristezno vozišče, na obeh straneh

pa sta po 80 cm široki stezi za pešce. Na vsakih tristo metrov je izogibalšče oziroma prostor za postanek v sili ali zaradi okvare na vozilu, v stometrskih presledkih pa se vzdolž obeh sten vrstijo ustrezne vdolbine za pešce. Za prometno varnost v predoru skrbijo elektronski »nadzorniki«. Vzdolž predora, ki so ga zvrtili skozi skalovje tri kilometre pod najvišjim vrhom na evropski celine, so razpostavljene svarilne lučke, ki avtomatično skrbijo za to, da ostane avtomobilist, ki preseže dovoljeno hitrost 50 do 70 kilometrov, vsaj sto metrov za najbližjim vozilom pred seboj.

Predor je speljan iz francoskega zimskošportnega središča Courmayeur do italijanskega kraja Entreves; italijanska stran predora, kjer bo potnik lahko uredil vse carinske formalnosti za obe deželi, ima nadmorsko višino 1381 m, francoski vhod pa je v višini 1274 m.

GOSTILNA IN PENZION

Miro Miškulnik
PODGERBERK PRI ŠKOFIČAH

Vsako soboto zvečer
ples in domača zabava
v obeh deželnih jezikih
Pričetek ob osmi uri zvečer